

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัยเขต 1 ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน
 - 1.1 ความหมายในการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.2 จุดมุ่งหมายในการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.3 ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.4 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.5 วิธีการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.6 เทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.7 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.8 ผู้บริหารกับการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.9 ภารกิจของการนิเทศ 4 ด้าน
 - 1.9.1 การนิเทศด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร
 - 1.9.2 การนิเทศด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.9.3 การนิเทศด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
 - 1.9.4 การนิเทศด้านการวัดผลประเมินผล
 - 1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม
 - 2.1 ความหมายการจัดการเรียนร่วม
 - 2.2 ปรัชญาและทฤษฎีแนวคิดพื้นฐานของการเรียนร่วม
 - 2.3 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วม
 - 2.4 หลักการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วม
 - 2.5 ประโยชน์ในการจัดการเรียนร่วม
 - 2.6 รูปแบบการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน
 - 2.7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วม
 - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน

1.1 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการให้มีขึ้นภายในโรงเรียนของตนเอง เพื่อช่วยเหลือ และปรับปรุงงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและงานสนับสนุนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนในด้านความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

สุวัฒน์ ทัดเทียม (2538 : 10) ได้สรุปว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึงกระบวนการปฏิบัติงานร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันและกันของบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติงานของครู เพื่อทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น หรือเพื่อพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้นด้วยความเต็มใจและพอใจด้วยกันทุกฝ่าย ทั้งนี้โดยการนำของผู้บริหารโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2537 : 118) กล่าวถึงการนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน มีการดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอน มีกระบวนการเฉพาะเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายที่แท้จริง คือ ผลงาน (นักเรียน) ที่มีคุณภาพสูง มีการพัฒนางาน คือการเรียนการสอน และมีการพัฒนาคน คือครู ให้มีความพอใจและมั่นใจในการทำงาน

ไกลแฮมเมอร์ และคณะ (1980, อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542 : 222) ได้ให้ความหมาย ของการนิเทศภายในว่าเป็นลักษณะงานที่มอบหมายให้ครูหรือผู้นิเทศที่จะกระตุ้นให้ครูหรือครูแนะแนวในสถานศึกษาได้มีการพัฒนาในการที่จะนำวิธีการสอนสื่อการเรียนการสอนมาใช้โดยเน้นถึงทักษะในการติดต่อสื่อสารปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามที่จะช่วยเหลือครูแก้ปัญหา ช่วยเหลือครูในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

กลิคแมน (1981, อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542 : 222) ได้ให้ความหมายการนิเทศว่า เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักการการจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน

วัชรวิลา เล่าเรียนดี (2548 : 130) กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียนว่าเป็นกระบวนการนิเทศการศึกษาและกิจกรรมต่างๆที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่จัดดำเนินการในโรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนคือ กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ในการร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพ การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้น และตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้คือเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะดำเนินให้เกิดขึ้น

1.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 121) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง
2. เพื่อส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร
3. เพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น
4. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่มีอยู่ในโรงเรียนได้

ช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกัน

5. เพื่อส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในวัสดุอุปกรณ์การสอน
6. เพื่อช่วยช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กนักเรียนให้

สูงขึ้น

7. เพื่อช่วยเหลือครูในการประเมินผลเด็กนักเรียน
8. เพื่อส่งเสริมยั่วยุให้ครูรู้จักประเมินโครงการการปฏิบัติงานและ

ความก้าวหน้าในอาชีพ

9. เพื่อช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง

สุวัฒนา ทัดเทียม (2538 : 14) กล่าวว่า การนิเทศภายในมีความมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียนมุ่งประสานงานด้านวิชาการเพื่อพัฒนาหลักสูตร ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตลอดจนช่วยให้เกิดพัฒนาการทางวิชาชีพครูให้ครูพัฒนาพฤติกรรมการสอนอยู่ตลอดเวลาซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนของนักเรียนด้วย

ชาวี มณีศรี (2542 : 119) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนที่อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน มีการปฏิบัติงานนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูได้เข้าใจถึงปัญหาของครูและนักเรียน ที่ครูกำลังสอนอยู่ ให้ครูเข้าใจได้ชัดเจน เด็กนักเรียนในแต่ละวัยมีลักษณะพฤติกรรมและความต้องการอย่างไรจะดำเนินการสอนอย่างไร เพื่อสนองความแตกต่างของนักเรียนให้มากที่สุด

2. เพื่อช่วยให้ครูได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยทั่วไปของโรงเรียน ตลอดจนปรัชญา พันธกิจ เป้าหมายของโรงเรียนเพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์

3. เพื่อช่วยให้ครูมีลักษณะผู้นำและเป็นนักประชาธิปไตย

4. เพื่อช่วยให้ผู้บริหาร ผู้นิเทศสามารถดำเนินการตามความรู้ความสามารถพิเศษของครูแต่ละคน จะช่วยส่งเสริมความสามารถพิเศษนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

5. เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายปลายทางเดียวกันของโรงเรียน

7. เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน สมรรถภาพการสอนของครู และหาแนวทางที่จะปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน

1.3 ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการนิเทศการศึกษา โดยเฉพาะการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน เป็นอย่างยิ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังนี้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2535 : 5) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศเพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน

2. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครูแม้ว่าจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงการฝึกฝนเสมอ

3. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน

4. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัย อยู่เสมอเนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นอยู่

สุวณนา ทัดเทียม (2538 : 11) ได้สรุปว่า โรงเรียนมีความจำเป็นต้องการ นิเทศภายในโรงเรียน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ครูร่วมกันทำงาน โดยใช้ หลักคิดแก้ปัญหาตนเอง แทนการรอคอย หรือรอรับความช่วยเหลือจากบุคลากรที่อยู่ นอกโรงเรียน ทั้งยังรู้จักใช้หลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานอันจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย

นิศากร ทองคำ (2538 : 21) การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการจัด การศึกษาในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของระบบทางการศึกษา ตลอดจน การพัฒนาหลักสูตร ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมและสังคมเปลี่ยนไป อย่างรวดเร็ว การขาดประสบการณ์ของครูใหม่ การประสบ ปัญหาในการเรียนการสอนของครู ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ใน การ ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น บรรลุตามความมุ่งหมายของการนิเทศ การศึกษาและนักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความจำเป็นที่จะต้องนิเทศ การศึกษาในระบบโรงเรียนก็เนื่องมาจากว่าโรงเรียนยังไม่พร้อมทางด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนกระบวนการให้การศึกษทั้งหมด ครูยังต้องการทราบเทคนิคใหม่ ๆ ทาง การเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 224) ได้อธิบาย ในสภาพปัจจุบัน การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนอง ความต้องการทางด้าน การนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่างๆได้อย่างทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการแต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน จึงเป็น การยากที่ศึกษานิเทศก์จากภายนอกจะรู้สภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริงได้ การสนองตอบความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีความรู้และ ความสามารถเพียงพอ บางคนมีความชำนาญเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย ดังนั้นสมควรจะได้ใช้ ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาใช้จะต้องมีคนมา ช่วยชี้แนวทาง

5. การประสานงานในสถานศึกษาจะสะดวก เพราะความคุ้นเคยกันมี ประชาสัมพันธ์งานได้ทั่วถึง

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่งเพราะสามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ โดยความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรในโรงเรียนและสามารถแก้ไข้ปัญหาได้ตรงเป้าหมายเพราะผู้นิเทศก็มีความรู้จักและคุ้นเคยกับผู้รับการนิเทศ ซึ่งมีผลทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

สุวณณา ทัดเทียม (2538 : 17 - 18) ได้สรุปว่า การที่จะจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้ได้ผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศ ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานของบุคลากรและควรยึดหลักการสำคัญต่างๆคือ

1. ความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนจะได้ผลดี ถ้าผู้จัดการนิเทศเข้าใจถึงธรรมชาติของผู้ปฏิบัติงาน เข้าใจถึงศักยภาพสภาพพื้นฐานทางจิตใจ ตลอดจนความต้องการของบุคลากรเหล่านั้น

2. หลักการสำคัญสำหรับ การนิเทศภายในโรงเรียน การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้ได้ผลต้องยึดหลักการ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนต้องถือว่าการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นงานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรง ซึ่งการดำเนินการนั้นผู้บริหารจะดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทนก็ได้

2.2 การนิเทศภายในโรงเรียนจะสำเร็จลงได้ก็จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจาก 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ หากขาดความร่วมมือจากฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด การนิเทศก็ไม่มีโอกาสพบความสำเร็จได้เลย

2.3 จะต้องหนักว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงาน ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น การนิเทศไม่ใช่การบังคับหรือคอยจับผิดแต่ประการใด

2.4 บุคลากรในโรงเรียนต้องมีการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนถ่ายเทความเชี่ยวชาญให้แก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

2.5 การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.6 การสร้างเสริมขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียน จะส่งผลต่อความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนด้วย

อาตัมส์ และดิกกี (อ้างถึงใน เขาวภา เดชะคุปต์, 2542 : 107) ได้เรียบเรียงหลักพื้นฐานของการนิเทศไว้ซึ่งเป็นหลักที่จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้นิเทศได้รับผลสำเร็จในการช่วยเหลือครู นักเรียนและโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นคือ

1. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้นเตือน การประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครู

2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานหลักประชาธิปไตย

3. การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างสรรค์

4. การนิเทศคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์

5. การนิเทศโดยมุ่งส่งเสริมขวัญและกำลังใจ

6. การนิเทศเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตร

7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะลดช่องว่าง ปัญหา และอุปสรรคระหว่างโรงเรียนกับชุมชนชนบท

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 227) ได้สรุป หลักการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะทำการนิเทศ มีดังนี้

1. การนิเทศควรมีการบริหารงานเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นโครงการ

2. การนิเทศต้องถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน คือมีความเป็นประชาธิปไตยเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อในงาานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3. การนิเทศเป็นงานสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคลให้แต่ละบุคคลได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่

4. การนิเทศเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน โดยให้ครูอาจารย์ได้เรียนรู้ว่าปัญหาของตนเองเป็นอย่างไร จะหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร

5. การนิเทศเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้น สร้างความเข้าใจระหว่างกันสร้างมนุษยสัมพันธ์วิธีการทำงานที่ดี และความสามารถที่จะอยู่รวมกันได้

6. การนิเทศเป็นการสร้างความผูกพัน และความมั่นคงต่องานอาชีพ รวมทั้งความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

7. การนิเทศเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพครู ให้มีความรู้สึกรักภูมิใจในอาชีพเป็นอาชีพที่ต้องใช้วิชาความรู้และความสามารถและสามารถที่จะพัฒนาได้

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียนมี เพื่อให้การช่วยเหลือแนะนำครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ โดยตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย ผู้บริหารโรงเรียนต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้โอกาสครูได้ใช้ความรู้ความสามารถเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น กระตุ้นครูให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมวางแผนการทำงานและตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน นอกจากนี้ควรมีการให้บริการอำนวยความสะดวกจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.5 วิธีการนิเทศภายในโรงเรียน

วิธีการนิเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายของการนิเทศ ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบันและความต้องการของโรงเรียน ดังนั้น ผู้นิเทศจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ วิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ได้มีนักการศึกษาให้แนวคิดไว้หลายทัศนะ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2545 : 42) โดยหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 7 ได้กำหนดการนิเทศภายในโรงเรียนสามารถแยกตามวิธีการพัฒนาบุคลากรออกเป็น 2 แบบ คือ การนิเทศเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่ม และการนิเทศเพื่อพัฒนาเป็นรายบุคคล คือ

1. การนิเทศเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่ม มีวิธีดำเนินการได้ในรูปแบบ ดังนี้
 - 1.1 การจัดประชุม
 - 1.2 การให้คำปรึกษาหารือ
 - 1.3 การฝึกงาน
 - 1.4 กลุ่มศึกษาเฉพาะเรื่อง
 - 1.5 การจัดทัศนศึกษา
 - 1.6 การสาธิต
 - 1.7 การอภิปราย
 - 1.8 การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน
 - 1.9 การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
2. การนิเทศเพื่อพัฒนาเป็นรายบุคคล
 - 2.1 การฝึกงาน
 - 2.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์
 - 2.3 การเข้ารับการอบรม
 - 2.4 การเยี่ยมเยียนดูงานที่อื่น
 - 2.5 การอ่าน

2.6 การสังเกตการณ์สอน

2.7 การให้ทดลองปฏิบัติจริง

2.8 การไปสังเกตคนอื่นปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า วิธีการนิเทศภายในโรงเรียนของนักการศึกษาหลายท่านสามารถแบ่งออกได้เป็นทั้งรายกลุ่มและรายบุคคลโดยวิธีที่หลากหลายได้แก่

วิธีให้ความรู้ คือการใช้เอกสารความรู้ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การฝึกอบรม การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การเข้ารับการอบรม การอ่าน

วิธีการให้ลงมือปฏิบัติ คือการประชุมปฏิบัติการ การสาธิต การสังเกตการณ์สอน การฝึกงาน การให้ทดลองปฏิบัติจริง

วิธีการให้ดูตัวอย่าง คือการจัดทัศนศึกษา กลุ่มศึกษาเฉพาะเรื่อง การสาธิต การสังเกตการณ์สอน การไปสังเกตคนอื่นปฏิบัติงาน

วิธีการให้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศ คือการระดมสมอง การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ การประชุมปรึกษาหารือและแนะนำ การอภิปราย การให้ครูเสนอข่าวและบทความ การสัมมนา การจัดนิทรรศการ การสมาคมและสันทนากการ การจัดประชุม การให้คำปรึกษาหารือ การอภิปราย

1.6 เทคนิคการนิเทศภายใน

เทคนิคการนิเทศภายใน เป็นวิธีการนำกิจกรรมต่างๆทางการนิเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลาหรือสถานการณ์นั้นๆ ได้มีนักการศึกษา กล่าวหลายท่าน ได้แก่

ซารี มณีศรี (2542 : 108 - 111) ได้กล่าว เทคนิคการนิเทศสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. การนิเทศเป็นกลุ่ม มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ ได้แก่ การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นในการนิเทศเรื่องต่างๆ คณะกรรมการอาจเป็นกลุ่มขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ได้ตามต้องการ

2. การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ การจัดการศึกษาเพิ่มเติม นอกเวลาราชการสำหรับครูทั้งที่เป็นหลักสูตรที่นับหน่วยกิต หรือการศึกษารอบภาคฤดูร้อน เพื่อจะได้นำความรู้มาปรับปรุงการเรียนการสอน คือ บางลักษณะวิชายากที่จะนำมาใช้ในห้องเรียน ผู้สอนบางคนไม่รู้วิธีการที่จะมาฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน การสอนแบบบรรยายอาจจะไม่เหมาะสมกับการพัฒนาวิธีการใหม่ๆ

3. การจัดห้องปฏิบัติการหลักสูตร ได้แก่การจัดให้มีศูนย์กลางรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ หนังสือ แบบเรียน สื่อการสอนต่างๆ นอกเหนือจากเป็นแหล่งวิชาการแล้ว ยังเป็นแหล่งกระตุ้นให้ครูกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา

4. การส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ การส่งเสริมครูให้อ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพและเพิ่มทักษะการอ่าน
5. การสาธิตการสอน ได้แก่ การแสดงวิธีการสอนที่มีการเตรียมการสอนอย่างรอบคอบ มีความมุ่งหมายแน่นอน ครูที่สังเกตการณ์สอนต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสาธิตการสอน โดยมีการอภิปรายการสอนร่วมกัน ระหว่างผู้สาธิตและครูหลังการสาธิต
6. การศึกษานอกสถานที่ ได้แก่ การเรียนรู้ประสบการณ์ตรง การศึกษาจากสภาพจริง จากสถานศึกษาอื่นๆ หรือจากแหล่งวิทยาการชุมชนต่างๆ
7. การฟังคำบรรยาย ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเรียนการสอน วิธีการใหม่ๆ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพอื่นๆ
8. การอภิปราย ได้แก่ เทคนิคระดมความคิดกลุ่ม ผู้นิเทศควรกระตุ้นครูให้ตั้งตัวชวนขวดยหาความรู้เพื่อจะได้ชื่อว่าเป็นสมาชิกที่ดีในการอภิปราย
9. การจัดห้องสมุดวิชาชีพ ได้แก่ การจัดห้องที่มีความสะดวกสบาย มีหนังสือวารสาร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆพร้อมข้อมูลเพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ครูทุกคนมีอิสระพอที่จะเข้ามาใช้ด้วยตนเองตลอดเวลา สามารถนำหนังสือหรือวัสดุอุปกรณ์ออกไปได้ตามที่ต้องการภายในห้องมีที่สำหรับประชุมกลุ่มย่อยหรือประชุมปรึกษาหารือกันได้อย่างสะดวกสบาย
10. การจัดตั้งองค์วิชาชีพและการวิชาชีพ ได้แก่ การพบปะสร้างความคุ้นเคยนอกจากจะมีประโยชน์ในด้านสังคมของครูแล้วยังได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันด้วยหลังการประชุมควรจะได้เขียนสรุปรายงานผลการประชุมออกเผยแพร่เพื่อประโยชน์สำหรับผู้ไม่ได้ร่วมประชุม
11. การจัดทำหนังสือและคู่มือครู ได้แก่ ป้ายนิเทศ หนังสือคู่มือครู ซึ่งมีคุณค่ามากสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ควรมีไว้เพื่อให้ครูทุกคนได้ทราบเกี่ยวกับแผนงานและโครงการต่างๆ
12. การประชุมและประชุมผู้บริหาร ได้แก่ การประชุมระหว่างครูหรือระหว่างกลุ่มผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนซึ่งอาจจะเป็นการประชุมอย่างเป็นทางการที่มีการวางแผนล่วงหน้า การประชุมที่ไม่เป็นทางการซึ่งสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมมีลักษณะของความเป็นมิตรหลักการในการประชุมและมีประเมิณผลโดยสม่ำเสมอ
13. การประชุมการปฏิบัติการหรือการประชุมกลุ่ม ได้แก่ การประชุมกลุ่มบุคลากรเพื่อทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาโดยการลงมือปฏิบัติ การประชุมปฏิบัติการนี้ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วเพราะสามารถจัดให้เหมาะสมกับสภาพการ ปัญหาและความต้องการ ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

ข. การนิเทศรายบุคคลมีวิธีการดังนี้

1. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นเทคนิคที่ใช้มานานและปัจจุบันยังใช้อยู่เสมอ การสังเกตการสอนไม่ใช่เป็นการประเมินครู เพื่อวัตถุประสงค์ในด้านการบริหารหรือด้านวินัย หากแต่เป็นการปรับปรุงตัวครู ทั้งครูและผู้นิเทศจะต้องเข้าใจความมุ่งหมายของการนิเทศร่วมกันว่า นิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ไม่ใช่เพื่อจับผิด การสังเกตการสอนอาจแจ้งให้ทราบล่วงหน้าหรือไม่แจ้งให้ทราบแล้วแต่การปฏิบัติของแต่ละแห่ง หรือถ้าเป็นความต้องการของครูอาจเชิญศึกษานิเทศก์ไปเยี่ยมเยียนก็ได้หรือโดยหน้าที่ ของศึกษานิเทศก์ แม้ครูจะไม่เชิญก็ต้องไปเยี่ยมเยียนครู หลักการและกระบวนการสังเกตการณ์สอนดังนี้

1.1 การวางแผนเยี่ยมเยียน ความสำเร็จของการสังเกตการสอนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศึกษานิเทศก์ ควรมีการกำหนดวันและเวลาที่สะดวกล่วงหน้าโดยมีการปรึกษาหารือกับครู การให้คำแนะนำทางวิชาชีพ จะได้ผลดี ถ้าหากศึกษานิเทศก์และครูได้ร่วมกันศึกษาถึงปัญหาก่อนที่จะศึกษานิเทศก์ก็จะไปเยี่ยมเยียนชั้นเรียนหลังจากสังเกตการสอนแล้วร่วมกันแปลข้อมูลและให้ข้อมูลที่แน่นอน แม้ว่าวิธีนี้จะเป็นวิธีที่ได้ผลมาก แต่ก็ยังเป็นเพียงวิธีการหนึ่งไม่ควรใช้มากเกินไป เจตคติของครู การวางแผน การไปเยี่ยมมารยาทของผู้นิเทศ เวลาที่ใช้และอื่นๆเป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จของการนิเทศ

1.2 การดำเนินงานสังเกตการสอน ความสำเร็จในการสังเกตการสอน โดยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างศึกษานิเทศก์ครูและนักเรียนเวลาเข้าชั้นเรียนทักทายครูอย่างเจียมใจและในที่สุดก็สามารถสังเกตการณ์สอนของครูและนักเรียนได้อย่างชัดเจน อย่างน้อยในที่ ที่จะก่อให้เกิดความสนใจพิเศษ ถ้าครูไม่เชิญไม่ควรเข้ายุ่งเกี่ยวกับการสอน ยกเว้นเป็นประโยชน์จริงๆบันทึกการนิเทศไว้ใช้ข้อมูลการนิเทศครั้งก่อนๆในการนิเทศครั้งนี้ ถ้าจะออกจากห้องเรียนก่อน ควรแจ้งให้ครูทราบล่วงหน้า หรือรีบแจ้งให้ทราบเท่าที่จะทำได้ ถ้าหากไม่คุ้นเคยครูดี เวลาทำรายงานแนะนำและนักหมายครู ให้ทำด้วยความระมัดระวังและดูสถานการณ์ให้ดี

1.3 กิจกรรมการติดตามผล อาจกระทำได้หลายลักษณะ เช่น การพบปะพูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียน การใช้ข้อมูลเดิม การสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เป็นต้น

2. การทดลองในห้องเรียน การทดลองจะช่วยให้ครูได้พัฒนาเทคนิควิธีการและวัสดุเพื่อใช้ในการสอนใหม่ๆ วิธีนี้ช่วยในการประเมินผลการเรียนของนักเรียนและประสิทธิภาพครูแต่ละคนมีความปรารถนาที่จะทดลองตามความต้องการของเขา สิ่งที่พึงตระหนักในข้อนี้ก็คือการค้นคว้าทดลองวิธีการใหม่ๆที่อาจจะมีประสิทธิภาพดีกว่าวิธีเดิมนี้อาจไม่เป็นอุปสรรค สกัถกันการเรียนของเด็ก แม้ว่าการทดลองจะประสบความสำเร็จล้มเหลว ก็ไม่ควรท้อแท้เสียกำลังใจ ไม่มีการทดลองใดๆ ประสบความสำเร็จทั้งหมด

3. การปรึกษาหารือ การปรึกษาหารือเป็นวิธีการนิเทศโดยตรงกับครู หลังจากการสังเกตการสอนแล้วศึกษานิเทศก์และครูจะได้พบปะปรึกษาหารือช่วยกันดำเนินการแก้ปัญหาบรรยากาศควรเป็นกันเอง อบอุน มีลักษณะเป็นมิตร ศึกษานิเทศก์ไม่ควรอภิปรายสิ่งใด ๆ กับครูต่อหน้าเด็กให้เด็กได้ยิน ปัญหาใด ๆ สามารถคุยกันได้ เมื่อมีการพบปะประชุมกันพยายามให้ครูใช้ความสามารถในการแก้ปัญหา

4. การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น การจัดบริการให้มีโอกาสไปเยี่ยมชั้นเรียน ซึ่งอาจเป็นโรงเรียนเดียวกันหรือโรงเรียนอื่นๆ ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้มีโอกาสสังเกตการสอนในระดับเดียวกันนั้นว่า ครูคนอื่นประสบปัญหาใดบ้าง เหมือนหรือต่างกัน ครูคนอื่นได้ดำเนินการสอนและแก้ปัญหาอย่างไร เทคนิคการนิเทศนี้อาจทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และได้ประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น

5. การเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอน การที่ครูรู้จักรูปแบบและวัสดุอุปกรณ์ ได้อย่างเหมาะสมกับการสอนนั้น นับเป็นความก้าวหน้าทางวิชาชีพประการหนึ่ง แต่ศึกษานิเทศก์ยังคงมีบทบาทกำหนดมาตรฐานการเลือกวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการสอนสำหรับครู การเลือกวัสดุอุปกรณ์นั้นควรประกอบด้วย การจัดหาอาจจะได้มาด้วยการซื้อ การทำเอง การยืมหรือจากการรับบริจาค การใช้ให้ถูกหลักวิธีและการบำรุงรักษา

6. การประเมินผลตนเอง เป็นวิธีที่จะพัฒนาวิชาชีพได้ดีในกรณีที่ครูต้องการประเมินผลการสอนของตนเอง อาจทำได้ด้วยการสังเกตการเรียนการสอนของนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียน ใช้แบบสอบถามให้นักเรียนตอบให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็น เมื่อเรียนวิชาต่างๆ แล้ว

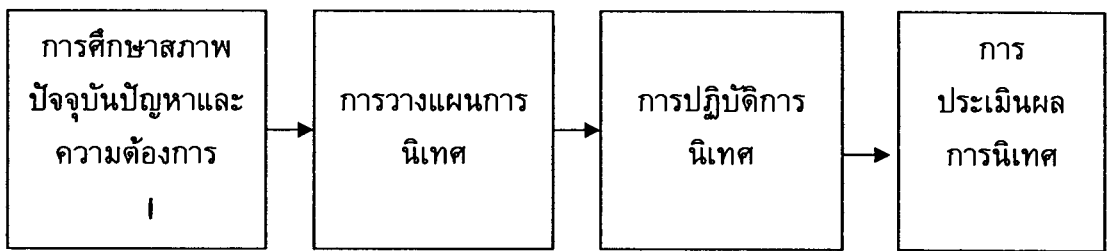
สรุปได้ว่า เทคนิคการนิเทศภายในโรงเรียนนั้นเป็นวิธีการ ที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่ภายในโรงเรียน แต่ละโรงเรียน ผู้บริหาร ผู้นิเทศ หรือผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศ ควรจะพิจารณาคัดเลือกแต่ละเทคนิควิธีการ ในวิธีการต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งวิธีการนิเทศเป็น แบบรายบุคคล หรือเป็นแบบกลุ่ม ว่าวิธีใดเหมาะสมมาใช้กับปัญหาที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ ใช้แล้วเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน มากที่สุดและช่วยแก้ไขปัญหาคือครูผ่านพ้นไปได้ด้วยดีต่อไป

1.7 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 8) ได้กล่าวถึง กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นขั้นตอนการนิเทศการศึกษาที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มี 4 ขั้นตอน ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพประกอบตามลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผนการนิเทศ
3. การปฏิบัติการนิเทศ

4. การประเมินผลการนิเทศ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนตามแนวทางของ
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

วิชัย เกียรติยาจารย์ (2536 : 20) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เริ่มจากการสำรวจหรือศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของโรงเรียน ครูและนักเรียนว่ามีสภาพเป็นอย่างไรบ้างเพื่อให้ข้อมูลประกอบการวางแผนและตัดสินใจกำหนดทางเลือก จากนั้นก็หาวิธีนิเทศที่ดีมาใช้ได้ตรงกับสภาพปัญหา การสร้างสื่อและเครื่องมือที่จะใช้นิเทศการปฏิบัติการนิเทศอย่างถูกต้องและต่อเนื่องติดตามผลโดยตรงในขั้นสุดท้ายสามารถประเมินผลการปฏิบัติงาน และสรุปผลที่เกิดว่าสำเร็จหรือมีปัญหาอย่างไรหรือไม่

วัชรรา เล่าเรียนดี (2548 : 142) ได้นำเสนอกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่เป็นการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง ดังนี้

1. วางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ (ครูหรือคณะครู)
2. เลือกประเด็นหรือเรื่องที่สนใจจะปรับปรุงและพัฒนา
3. นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รับทราบเพื่ออนุมัติการดำเนินการ
4. ให้ความรู้หรือแสวงหาความรู้จากเอกสารต่างๆ และการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียนและความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สนใจ
5. จัดทำแผนการนิเทศ กำหนดวัน เวลา ที่จะสังเกตการณ์สอน ประชุมปรึกษาหารือเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
6. ดำเนินการตามแผนโดยครูและผู้นิเทศ (แผนการจัดการเรียนรู้และแผนการนิเทศ)
7. สรุปและประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนา รายงานผลสำเร็จ

จ
31.9.03
ด 4656

169584

แฮริส (อ้างถึงใน เยาวภา เดชะคุปต์, 2542 : 20) ได้เสนอขั้นตอนในกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ 5 ขั้นตอน เรียกชื่อย่อว่า POLCA คือ

1. กระบวนการวางแผน (Planning process-P) ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายคิดหาวิธีดำเนินการ กำหนดแบบแผนในการดำเนินการและการคาดคะเนผลที่จะได้รับ

2. กระบวนการจัดองค์การ (Organizing process -O) ได้แก่ การกำหนดมาตรฐาน กำหนดโครงสร้างของงาน การจัดสรรงาน จัดสรรทรัพยากร การสร้างความสัมพันธ์ และการประสานงาน ตลอดจนพัฒนาโยบาย

3. กระบวนการนำ (Leading process - L) ได้แก่ การคัดเลือกและจัดสรรบุคลากร การเร้าให้คนทำงาน การริเริ่มงาน การสาธิต การสื่อสาร การแนะนำ และการอำนวยความสะดวก

4. กระบวนการควบคุม (Controlling process - C) ได้แก่ การชี้แนะ การแก้ไข การลงโทษ และการตักเตือน

5. กระบวนการวัดผล (Assessing process - A) เป็นการพิจารณาผล การปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการดำเนินงานภายในโรงเรียนที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบแบบแผนโดยอาศัยหลักการ ทฤษฎี ความมีเหตุผล และกระทำอย่างต่อเนื่อง ในการดำเนินงานนั้นต้องมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การสำรวจความต้องการ ความจำเป็นของโรงเรียน จากนั้นมาวิเคราะห์เพื่อเลือกปัญหาและความสำคัญของปัญหาแล้วนำมาวางแผนการนิเทศ การดำเนินการปฏิบัติงาน การประเมินกระบวนการดำเนินงานและผลผลิตของการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1.8 ผู้บริหารกับการนิเทศภายในโรงเรียน

สุวธนา ทัดเทียม (2538 : 23) ได้สรุปว่า ตัวจักรสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จคือผู้บริหารโรงเรียนทั้งนี้เพราะในทางปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้คิดวางแผน สนับสนุน และดำเนินการบริหารให้การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นต่อเนื่องสม่ำเสมอตามแผนการนิเทศที่ได้วางไว้เพื่อให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถมีขวัญและกำลังใจ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาต่อไปอีกด้วย

ชาวี มณีศรี (2542 : 53) ได้สรุป บทบาทสำคัญผู้บริหารจะทำหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ คือ

1. ช่วยครูแต่ละคนในการทำการสอนให้ได้ผลดี แก้ปัญหาของครูแต่ละคนทั้งในด้านการสอนและปัญหาส่วนตัว นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมให้ครูแต่ละคนมีความเจริญงอกงามในอาชีพอีกด้วย

2. เป็นผู้ประสานงานและให้บริการแก่ครูทุกคนในด้านการสอน คือ ต้องช่วยเหลือครูทั้งด้านเนื้อหาที่จะสอน วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการวัดผลการสอน

3. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูในทุกโอกาส คือ สามารถให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แจงหรือชี้แหล่งวิทยากรที่เหมาะสมให้แก่ครู

4. ประเมินผลการเรียนการสอนและโปรแกรมของโรงเรียนทั้งหมด เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่จะดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียนให้บรรลุผลเพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ประสานงานและให้บริการแก่ครูทุกคนในด้านการปฏิบัติงาน คือ ต้องช่วยเหลือให้คำแนะนำ คำปรึกษา สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.9 การกิจของการนิเทศการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ได้กำหนดภารกิจของการนิเทศการศึกษา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร
2. งานด้านการเรียนการสอน
3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน
4. งานด้านการวัดผลและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศภายใน
7. งานอบรมวิชาการ

กรมสามัญศึกษา (2536 : 28) ได้กำหนดภารกิจของการนิเทศการศึกษาไว้

14 ด้านคือ

1. การจัดหาหลักสูตร แผนการสอน และคู่มือครู
2. การจัดสื่อการเรียนการสอนและการดำเนินการให้ครูผลิตและใช้สื่อการสอน
3. การจัดตารางสอน
4. การจัดมุมหนังสือ
5. การจัดห้องสมุด
6. การสังเกตการณ์เรียนการสอน
7. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

8. การจัดครูประจำชั้น
9. การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
10. การเตรียมการสอนของครู
11. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
12. การจัดทำ จัดหาและการเก็บสื่อการเรียนการสอน
13. การประเมินผลการเรียนการสอนของครู
14. การสอนซ่อมเสริม

จากภารกิจของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวเมื่อนำมาพิจารณาแล้วส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกันหลายประการ ดังนั้น การที่จะนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัยเขต 1 ตามลักษณะของงานจึงแบ่งการศึกษานิเทศภายในออกเป็น 4 ด้านเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1. การนิเทศด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร
2. การนิเทศด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การนิเทศด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
4. การนิเทศด้านการวัดผลและประเมินผล

1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน งานวิจัยในประเทศ

เกษม ทองสัมฤทธิ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศของครูโครงการเด็กพิเศษ เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครเพื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูและผู้บริหารใน โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับ เด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา 4 ด้าน คือ 1) หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน 3) สื่อการเรียนการสอน และ 4) การวัดผลและประเมินผล จากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ที่เข้าร่วมในโครงการเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานกรุงเทพมหานคร จำนวน 36 คน และครูปฏิบัติการสอนทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้น ครูสอนเฉพาะแต่ละวิชาในโครงการเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จำนวน 54 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 90 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครู ต้องการการนิเทศด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ประมวล องค์ระการ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหา การปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและ ครูสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและครู ตามกระบวนการ นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดลำปางอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและ ครูใน โรงเรียน ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตามกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ศรีเพ็ญ สนันนาม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการ การนิเทศภายในของครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 มีความต้องการการนิเทศภายใน ใน 5 ด้าน คือ ด้านพัฒนาบุคลากร ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียน การสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. เปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอน ปรากฏดังนี้

2.1 ครูผู้สอนวิชาสามัญ และครูผู้สอนวิชาการทำงานและอาชีพ มีความ ต้องการการนิเทศภายในทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนวิชาสามัญมีความต้องการการนิเทศภายในมากกว่าครูผู้สอนวิชาการทำงานและอาชีพทุกด้าน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี และครูที่มีประสบการณ์ ในการสอนตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป มีความต้องการการนิเทศภายใน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี มีความต้องการการนิเทศภายใน มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ทุกด้าน

จิระ โดมะนิดย (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา ความต้องการด้านการนิเทศการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการด้านการนิเทศการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ในด้าน หลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศภายใน และด้านห้องสมุด และเพื่อเปรียบเทียบความต้องการด้านการนิเทศ

การศึกษาของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีความต้องการ การนิเทศการศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักสูตร ในเรื่องการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละกลุ่มประสบการณ์ด้านสื่อการเรียนการสอนในเรื่องความรู้ในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลในเรื่องการสร้างสรรค์เครื่องมือการวัดผลประเมินผลรูปแบบต่างๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบทดสอบอย่างถูกต้องและตรงตามหลักสูตร ด้านการนิเทศภายในในเรื่องความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆแก่ครูในโรงเรียนในแต่ละหมวดวิชาและด้านการใช้ห้องสมุดในเรื่องการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต หรือการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในห้องสมุด

2. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการ การนิเทศการศึกษาทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการ การนิเทศการศึกษา ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการศึกษาในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายในและด้านการใช้ห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความต้องการ การนิเทศการศึกษา ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการใช้ห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อานนท์ ชาญกุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย และเพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการนิเทศภายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การสอน และขนาดของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีเจตคติต่อการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย อยู่ในระดับมาก

2. ครูเพศหญิงและเพศชายมีเจตคติต่อการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ไม่แตกต่างกัน แต่มีแนวโน้มว่า ครูเพศหญิงมีเจตคติต่อการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา มากกว่าครูเพศชาย

3. ครูที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 16 - 25 ปี มีเจตคติต่อกระบวนการนิเทศด้านการมีส่วนร่วม มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 1-15 ปี

4. ครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีเจตคติต่อการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยทุกด้านมากกว่า ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

ชฎารัตน์ โมสกุล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียนในองค์ประกอบ 9 กิจกรรม คือการประชุม การให้คำปรึกษาหารือ การสังเกตการสอน การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การให้ศึกษาจากเอกสาร การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน/การเข้าร่วมชมนิทรรศการ และการสาธิตการสอน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีการปฏิบัติงานนิเทศภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านการสังเกตการสอน และด้านการสาธิตการสอน ส่วนด้านอื่นๆ มีการปฏิบัติงานนิเทศภายในอยู่ในระดับมากโดยเรียงสามลำดับแรกดังนี้ การให้คำปรึกษาหารือ การประชุม และการจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน/การเข้าร่วมชมนิทรรศการ

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติการณ์เทศภายในโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการนิเทศภายในด้านการประชุม ด้านการสังเกตการสอน ด้านการอบรมสัมมนาและด้านการให้ศึกษาจากเอกสารมากกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีการนิเทศภายใน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีวิธีการนิเทศภายในแตกต่างกันในด้านการให้คำปรึกษาหารือ การสังเกตการสอน และการอบรมสัมมนา

วีระดี กองแก้ว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ การจัดการเรียนร่วมและความต้องการนิเทศในโรงเรียนแกนนำด้านการศึกษาพิเศษสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาสภาพจริงของ การจัดการเรียนร่วมและเพื่อศึกษาความต้องการด้านการนิเทศตามสภาพจริงของผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนแกนนำด้านการศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดพิษณุโลกตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและ ผู้ปกครอง ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนร่วมของสถานศึกษา พบว่า มีอาคารสถานที่มี การให้บริการสื่อและสิ่งจำเป็น มีห้องสอนเสริม มีการสรุปผลดำเนินงานและรายงานผลการ ดำเนินงานทุกโรงเรียน ครูที่รับผิดชอบการศึกษาพิเศษ มีวุฒิการศึกษาพิเศษ โดยได้รับการอบรม และการศึกษาดูงานมีครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและ ทุกโรงเรียนมีผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วม

2. ความต้องการด้านการนิเทศพบว่า

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน มีนโยบายการจัดการเรียนร่วม ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการคำชี้แจง เกี่ยวกับนโยบายการจัดการเรียนร่วม ผู้ปกครองต้องการ เพียงส่งบุตรหลานเข้าเรียน มีการประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการได้รับการ สนับสนุนวิธีการประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่างๆและผู้ปกครองต้องการ ข้อมูลข่าวสารที่ ชัดเจนเป็นแนวเดียวกันมีการจัดสภาพ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียน การสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการจัดสถานที่ ที่เป็นสัดส่วนและเหมาะสมกับความต้องการ ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจาก หน่วยงานต่างๆเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษครูผู้สอนต้องการพัฒนาความรู้จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องผู้บริหารต้องการให้มีการจัดการอบรมแก่คณะครูทุกคนอย่างทั่วถึง ครูผู้สอนต้องการ ให้มีการจัดการอบรม การศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความ ต้องการพิเศษ

2.2 ด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการ หลักสูตรเฉพาะทางให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมในโรงเรียน พร้อมทั้ง ต้องการให้ครูทุกคนมีความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วมและผู้ปกครองต้องการเพียงให้โรงเรียน จัดตามความเหมาะสม

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องการนิเทศจากหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือบุคลากรทางการศึกษาในการให้ความรู้ ครูผู้สอนมีความต้องการรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและผู้ปกครองต้องการให้ บุตรหลานได้รับการยอมรับจากสังคม มีเพื่อนและได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

2.4 ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้บริหารต้องการงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหา สื่อและอุปกรณ์ ครูผู้สอนต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนจากโรงเรียนเฉพาะทางหรือโรงเรียนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษและผู้ปกครองต้องการสื่อและอุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมกับบุตรหลาน

2.5 ด้านการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจนมีความเป็นมาตรฐานในแนวเดียวกันผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานของตนเองได้รับการพัฒนาตามแนวทางของโรงเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

เวน (Weyne, 1980 : 1283 - A) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการรับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ที่รัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา โดยจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ในเรื่องความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานนิเทศและวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากครูใหญ่ 278 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีอันดับความสำคัญสูง ได้แก่ งานหลักสูตรและการสอน งานแนะแนว งานบริหารและงานวิชาการ และงานนิเทศภายในโรงเรียน

2. เกี่ยวกับนิเทศภายในโรงเรียน ผู้ที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุดคือครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ ส่วนครูผู้สอนทำหน้าที่น้อยมาก

3. เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน งานที่เกี่ยวกับวัสดุเป็นงานที่ครูใหญ่ใช้เวลา น้อยที่สุด ส่วนงานนิเทศภายในโรงเรียน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอนและงานแนะแนว เป็นงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด

4. เทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมกับครู ส่วนวิธีการใช้เอกสารเป็นวิธีการที่ได้ผลน้อย

อเนลโล (Anello, 1996 : 2941 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติของครูและ ครูใหญ่ที่มีต่อประสิทธิภาพของการนิเทศ จุดมุ่งหมายในการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมและ เจตคติของครูและครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาใน สปริงฟิลด์ รัฐแมสซาชูเซตต์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าคุณเองสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียนของ

คนได้ เป็นอย่างดี ส่วนครูก็ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยครูก็รู้สึกพอใจในการนิเทศภายในที่ครูได้รับ

แมคคาร์ทนี (Maccartney, 1987) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการสำหรับการนิเทศครูการศึกษาพิเศษขึ้นเพราะในขณะที่ทำการวิจัยนั้นยังไม่ปรากฏว่ามีกระบวนการเฉพาะที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อการนิเทศและการปรับปรุงพัฒนาการสอนของครูการศึกษาพิเศษ กระบวนการที่พัฒนาขึ้นนี้ครอบคลุมด้านต่างๆ 3 ด้าน คือ ทักษะการสอน ทักษะการติดต่อสื่อสาร และความรู้ในด้านที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู เช่น การจัดทำโปรแกรมการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) การแปลผลแบบทดสอบและข้อมูลที่ได้รับรายงานความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายของรัฐและกฎหมายของรัฐบาลกลางแนวทางการจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนและผลการวิจัยในปัจจุบันและได้มีการนำ กระบวนการนี้ไปให้ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 10 คน ที่ให้บริการเด็กพิการเรียนร่วมเด็กพิเศษเรียนร่วม 3 ประเภท คือเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ (The Learning Disabled : LD) เด็กปัญญาอ่อนประเภทเรียนได้ (The Emotionally Disturbed : ED) ทดลองใช้เป็นเวลา 1 ภาคเรียน ผลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การประชุมและการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ปรากฏว่าระบบการให้บริการการสอน ครูพัฒนาขึ้นและครูผู้สอนมีความพึงพอใจกับกระบวนการที่ใช้และพึงพอใจกับการพัฒนาของตนเอง

เปอร์เซลล์ (Purcell, 1992 : 3148 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการอบรมใช้โปรแกรมพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในรัฐอาร์คันซอ (Arkansas) ตามการรับรู้ของครูในเรื่องการนิเทศการสอนจุดมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้เพื่อทราบการรับรู้ของครูในรัฐอาร์คันซอ ถึงประโยชน์ของการนิเทศการสอนที่ครูใหญ่ได้กระทำตลอดจนต้องการดูประสิทธิภาพในการฝึกอบรม โดยใช้โปรแกรมพัฒนาประสิทธิภาพการสอนผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาประสิทธิภาพการสอน (Program for Effective Teaching) หรือ PET ทำให้ครูใน รัฐอาร์คันซอเชื่อว่าตนเองได้พัฒนาความสามารถและในทักษะ การสอนจากการนิเทศการศึกษาเลือกจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมให้ผู้เรียนบรรลุผลได้ ทำให้ผู้เรียนใส่ใจในสิ่งที่เรียนรู้ ครูที่ผ่านการอบรมสามารถทำการนิเทศ และมีทัศนคติในทางบวกต่อการนิเทศได้มากกว่าครูที่ไม่ได้ผ่านการอบรมตามโครงการนี้

จากผลการวิจัยข้างต้นกล่าวสรุปได้ว่า ความเกี่ยวข้องของครูในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น การที่ครูได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องและสอดคล้องในฐานะที่เป็นผู้รับการนิเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนร่วมและความต้องการการนิเทศการศึกษาการศึกษาในโรงเรียนแกนนำ ด้านการศึกษาพิเศษสรุปสาระสำคัญได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางใน

การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและให้การนิเทศดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม

2.1 ความหมายของการจัดการเรียนร่วม

นักการศึกษาพิเศษหลายท่านถือว่าการเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่าเด็กแต่ละคนควรได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่จัดขึ้น ซึ่งเขาจะได้รับการตอบสนองของการเรียนร่วมในลักษณะคล้ายกัน ดังนี้

คอฟแมน และคณะ (Kauffman et al, 1981 : 35) ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้อย่างครอบคลุมว่า เป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลา ด้านการเรียน การสอนและด้านสังคมโดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนการศึกษาเป็นรายบุคคลและต่อเนื่องและมีการกำหนดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายสอน และฝ่ายสนับสนุน ทั้งในด้านการศึกษาปกติและด้านการศึกษาพิเศษ

แบลงเคนชิพ และลิลลี่ (Blankenship and Lilly, 1981 : 1) มีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนร่วมว่า สิ่งที่ต้องเน้นคือการใช้คำว่า "การเรียนร่วม" ไม่ควรสื่อความหมายแคบๆในแง่ของการเรียนวิชาการเท่านั้นแต่ต้องครอบคลุมถึงความต้องการจำเป็นในทุกด้านของเด็กพิเศษ หลักการของการเรียนร่วมก็คือจะต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างดีที่สุดต่อความต้องการจำเป็นของเด็กทั้งด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านวิชาการ ในขณะที่เด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ในการศึกษาภาคปกติ

อัลเลน (Allen, 1991 : 54) กล่าวว่า การเรียนร่วม หมายถึง การพัฒนาของเด็กพิเศษภายใต้การควบคุมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด โดยกฎหมายต้องการให้เด็กพิเศษและปกติเรียนร่วมกันในขอบเขตที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องดูพื้นฐานของพัฒนาและระดับทักษะของเด็กเฉพาะ

วาริ ธีระจิตร (2542 : 11) ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า การเรียนร่วมหมายถึง การรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอน และด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้มากที่สุด

ศรียา นิยมธรรม (2541 : 244 – 245) ได้กล่าวถึง คำและความหมายของคำที่ใช้เรียกลักษณะการจัดการเรียนร่วมในต่างประเทศไว้ ดังนี้

Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลา นั่นคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าเรียนในห้องเรียนสำหรับเด็กปกติทุกอย่าง และไม่มีบริการเพิ่มเติมสำหรับเด็กประเภทนี้

Integration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่าง เด็กที่มีความต้องการพิเศษ กับเด็กปกติแต่เป็นการเรียนร่วมบางเวลา นั่นคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะเข้าไปเรียนร่วมชั้นเรียนปกติบางเวลาเท่านั้น และมีความหมายรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

Inclusive Education หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลาในห้องเรียนตลอดจน ับบริการเสริมที่เหมาะสมและจำเป็นในการใช้ชีวิตร่วมกับเด็กปกติในครอบครัว ชุมชน และสังคม

กรมสามัญศึกษา (2545 : 3) ได้นิยามความหมายของการเรียนร่วม ไว้ว่า การเรียนร่วม หมายถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 3) กล่าวว่า การเรียนร่วม เป็นวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิธีหนึ่ง โดยเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับการจัดเข้าเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติ ซึ่งการเรียนร่วมมีความหมายต่างกัันดังนี้ **Integration** หมายถึง การเรียนร่วมบางเวลาในชั้นเดียวกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้อาจถูกจัดให้อยู่ร่วมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษโดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน **Mainstreaming** หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติทุกประการและ **Inclusion** หมายถึง การจัดการศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติและเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 5) ยังให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้อีกว่า การเรียนร่วม (**Inclusive Education**) หมายถึง การจัดให้เด็กและเยาวชนพิการ ที่ได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อนการเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป ในโรงเรียนปกติ จัดได้หลายรูปแบบ เช่น เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เรียนร่วมเป็นบางเวลา และเรียนร่วมโดยรับบริการสอนเสริมจากครูสอนเสริมหรือครูเดินสอน และจัดให้มีบริการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กและเยาวชนเฉพาะบุคคล

สรุปได้ว่า การเรียนร่วม คือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปโดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ฝ่ายให้สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม ได้ใช้ ชีวิตอยู่ในสังคมปกติเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อให้ความต้องการพิเศษทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ของเด็กได้รับการตอบสนองและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2.2 ปรัชญาทฤษฎีแนวคิดพื้นฐานของการเรียนร่วม

นักการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เชื่อว่าการให้เด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติจะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ช่วยให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การเรียนร่วมมีลักษณะเป็นปรัชญา เป็นหลักการ แนวคิด นักการศึกษาพิเศษหลายท่านให้ความหมายปรัชญาของการเรียนร่วมไว้หลายลักษณะเช่น

แพตตัน และคนอื่นๆ (Patton et al, 1996) กล่าวว่า ปรัชญาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม คือการให้โอกาสเด็กพิการ ได้เรียนอย่างเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไป ในสภาพห้องเรียนปกติ ซึ่งหากได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีแล้วเด็กพิการสามารถจะประสบความสำเร็จได้ การเรียนร่วมทำให้เด็กพิการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติทั่วไป และรอดพ้นจากการถูกตีตราว่าเป็นเด็กพิการ ทำให้เด็กทั้งสองกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน และไม่นำผลจากการเรียนร่วมมาประเมินคุณค่าซึ่งกันและกัน

การสอนแบบเรียนร่วม ถือเป็นวิสัยทัศน์ใหม่สำหรับสังคมและชุมชน เป็นการรวมปฏิบัติการทุกอย่างของการสอนที่ดีที่สุด ซึ่งครูที่ดีได้ทำ ได้คิด ได้พัฒนาเด็กทุกวิถีทาง เพื่อให้เด็กเพิ่มพูนในการเรียนรู้ โดยครูจะเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่ม ด้วยเหตุและผลอีกทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับเด็กก็เป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะเป็นการปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้นด้วยทุกคนต้องทำงานร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างในความสามารถ ศาสนา และความบกพร่อง ซึ่งเด็กทุกคนต้องได้เรียนรู้และเติบโต ในสิ่งแวดล้อมที่เด็กจะต้องพบในอนาคต

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 6 - 10) ได้กล่าวถึง หลักการเรียนร่วมว่าเป็น ปรัชญา เป็นแนวคิด เป็นความเชื่อของนักการศึกษาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นหลักการที่สำคัญคือ

1. ความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) เมื่อเด็กปกติทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วยการกีดกันไม่ให้เด็กพิเศษได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติคือความไม่ยุติธรรมในสังคมที่นั่นอันจะตามมาซึ่งความสับสนวุ่นวายในภายหลัง

2. การคืนสู่ภาวะปกติ (Normalization) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีความเคลื่อนไหว ในการจัดการศึกษาพิเศษในลักษณะที่เป็นการคืนสู่ภาวะปกติ ลดการสร้างสถานสงเคราะห์คนพิการในรูปแบบต่างๆ มาให้บริการแก่ผู้บกพร่องในลักษณะดังกล่าวแทน โดย ผู้บกพร่องอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปะ วัฒนธรรมต่างๆ เช่นเดียวกับเด็กปกติ ในระบบการศึกษาก็มีการเคลื่อนไหวเช่นกัน มีการหยุดขยายงานของโรงเรียนเฉพาะ

หรือโรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง หันมาส่งเสริมให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนปกติ เด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเฉพาะทั้งหลายก็ถูกส่งกลับบ้าน เพื่อให้เข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน

3. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) คือการจัดให้เด็กได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เนื่องจากโรงเรียนพิเศษต่างๆจัดอยู่ในสภาพแวดล้อมที่จำกัดในโรงเรียนเฉพาะ โรงเรียนเรียนร่วมเปิดโอกาสให้ทุกคน รวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย เปิดโอกาสให้ครูและผู้ปกครองเข้าใจ ยอมรับเด็ก ยอมรับในความหลากหลายของมนุษย์ ซึ่งเป็นความเข้าใจพื้นฐานที่จะทำให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้

4. การเรียนรู้ (Learning) เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ตาม หากเด็กมีความพร้อม และได้รับการสนับสนุนอย่างถูกวิธี โดยการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก โรงเรียนที่จะจัดการเรียนร่วมได้ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี จึงควรปรับกระบวนการใหม่ ตั้งแต่ปรัชญา การศึกษา หลักสูตร การวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก

นอกจากนี้ เบญจา ชลธารันนท์ และศิริวิมล ใจงาม (2543 : 93) ให้แนวคิดว่า ครูควรเรียนรู้การใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีประสิทธิภาพ คือการสอนที่พบว่าหลังจากการสอนแล้วเด็กได้รับความรู้หรือมีพัฒนาการต่างๆ เพิ่มขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การเลือกใช้วิธีการสอนจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน ครูต้องมีการปรับเปลี่ยนเทคนิคการสอนที่เหมาะสมที่สุดเพื่อสนองต่อเด็กที่มีความหลากหลายในห้องเรียน นั่นคือการเรียนการสอนที่ดีควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ทั้งนี้ เพราะเด็กมีความแตกต่างกัน และเด็กมีความสามารถในการคิดและรับรู้ต่างกันเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาจสรุปดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์งาน การวิเคราะห์งานเป็นวิธีการสอนที่ครูวางแผนการสอนอย่างดี มีเป้าหมาย และแบ่งกิจกรรมหรืองานใดงานหนึ่งเป็นขั้นตอนย่อยๆ จากขั้นตอนแรกไปขั้นตอนสุดท้าย และสอนไปตามลำดับขั้นตอนที่ละขั้นจนเด็กทำได้สำเร็จ ดังนั้นการวิเคราะห์งานจึงเป็นเทคนิคการสอนอย่างหนึ่งที่ครูควรนำมาใช้เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์งานเป็นกระบวนการที่ใช้แยกงานออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดลำดับขั้นตอนย่อยของงาน และอธิบายขั้นตอนที่สำคัญของงานทั้งหมด งานในที่นี้คือ พฤติกรรมหนึ่ง หรือกลุ่มพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลต้องปฏิบัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีทักษะหรือความรู้นั้นๆ

2. การสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อน การสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีสอนที่ให้เพื่อนนักเรียนช่วยสอน ให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ แบบตัวต่อตัว โดยเพื่อนช่วยสอนอาจเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่าหรือนักเรียนชั้นเดียวกัน อายุเท่ากัน แต่มีความสามารถสูงกว่ามาสอน การสอนโดยวิธีนี้มีประโยชน์ทั้งครูและนักเรียน ประโยชน์สำหรับครู คือทำให้มีครูเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 1 คนในห้องเรียน จึงทำให้ครูมีคนที่ช่วยดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดและทั่วถึงมากขึ้น ประโยชน์สำหรับนักเรียน คือนักเรียนที่เป็นผู้ช่วยสอน และเกิดทักษะในการเรียนรู้และทักษะทางสังคมมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ถูกสอน จะเรียนรู้ได้ดีขึ้นจากการใช้ภาษาของเพื่อนในวัยเดียวกัน

3. การเรียนโดยร่วมมือกัน หรือการร่วมเรียนร่วมรู้ การเรียนโดยร่วมมือกัน หรือในเอกสารบางเล่ม เรียกว่า การร่วมเรียนร่วมรู้ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม และทักษะในด้านเนื้อหาวิชาการต่างๆ เป็นการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนและทำงานด้วยกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 4 คน แต่ละคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เรียนเก่งช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่ต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วย ความสำเร็จของกลุ่มจึงขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การเรียนโดยร่วมมือกันช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ และการยอมรับซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ควบคู่กับการพัฒนาความคิดดีงาม และความรู้ความสามารถ

4. รู้จักวิธีการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลได้ โดยสามารถหาจุดเด่น จุดด้อยของเด็ก กำหนดเป้าหมายระยะยาว 1 ปี เป้าหมายระยะสั้น การประเมินผล การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ให้สอดคล้องกับความจำเป็นของเด็กอย่างแท้จริง และสามารถเขียนแผนการสอนเฉพาะบุคคลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

5. ครูต้องมีการสอนที่ร่วมมือกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล อันเป็นกุญแจสำคัญในการทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จเพราะการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ครูต้องสามารถติดต่อประสานงาน และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และชุมชนในการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากแนวคิด และปรัชญาการจัดการเรียนร่วมดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดการเรียนร่วมนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนและใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ทำให้คนในสังคมยอมรับ เข้าใจในความแตกต่าง ทั้งนี้โรงเรียนควรปรับแนวคิดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะและระดับความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละประเภท

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมโดยพิจารณาระดับความบกพร่อง ความต้องการพิเศษและความสามารถของเด็ก เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ตามที่ ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 7) ได้สรุปทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ในสังคมมนุษย์มีทั้งคนปกติและที่มีความบกพร่องต่าง ๆ เมื่อสังคมไม่สามารถแยกคนที่มีความบกพร่องออกจากสังคมปกติได้ดังนั้นไม่ควรแยกการศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งควรให้เด็กพิเศษเรียนกับเด็กปกติเท่าที่สามารถจะทำได้

2. เด็กพิเศษมีความต้องการและความสามารถซึ่งต่างจากเด็กปกติดังนั้นควรจัดรูปแบบและวิธีการศึกษาให้แตกต่างไปจากปกติ เพื่อให้เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

3. เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน และความสามารถแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กพิเศษ การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กแต่ละคนปรากฏเด่นชัดขึ้น

4. เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานแตกต่างกันทางด้านการเลี้ยงดูจากครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สติปัญญาและทักษะ การศึกษาจะช่วยให้เด็กแต่ละคนได้เรียนรู้เพื่อการปรับตัวเข้าหากันและให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

5. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

เกียร์ฮาร์ท และไวซาน (Gearheart and Weishahn, 1980 อ้างถึงใน เกษมทองสัมฤทธิ์, 2540 : 24) ได้เน้นถึงสิทธิที่เด็กพิเศษทุกคนควรได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ ของตนให้ถึงขั้นสูงสุด การศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถและศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่เน้นต่อย่ำความพิการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนความต้องการและความจำเป็นของเด็กด้วยซึ่งหมายความว่า นักการศึกษาจะต้องมองข้ามความพิการของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาพิเศษข้างต้นได้แก่

1. การจัดการศึกษาพิเศษต้องกระทำอย่างจับปล้นทันที ที่ค้นพบความต้องการจำเป็นของเด็กพิเศษ

2. ความพิการบางประเภทถือว่าเป็นเพียงอาการ มากกว่าที่จะเป็น ความผิดปกติทางกายภาพ และอาจปรากฏอยู่เพียงชั่วเวลาหนึ่งเท่านั้น

3. เด็กพิเศษคนใดคนหนึ่งอาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ที่แตกต่างกันไป ตามช่วงเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งเท่านั้น

4. การจัดบริการสำหรับเด็กต้องครอบคลุมตั้งแต่เด็กวัยก่อนเรียนจนถึง ระดับมัธยมศึกษา

5. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุดตาม ความเหมาะสมย่อมเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครูปกติและครูการศึกษาพิเศษ อย่างมีประสิทธิภาพ

ศรียา นิยมธรรม (2541 : 12) กล่าวถึง รากฐานของความเชื่อหรือ หลักปรัชญาดังต่อไปนี้

1. ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่า จะเป็นคนพิการหรือคนปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่ เด็กพิเศษด้วย หากเด็กพิเศษไม่สามารถเรียนในโปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้เด็กปกติได้ก็เป็นที่ หน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้ สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษ

2. เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟู สมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าเป็นเด็กมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็น การเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อและมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด

3. การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติได้ อย่างมีประสิทธิภาพการเรียนการสอนเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กพิเศษ ผู้นั้น มีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรงจน ไม่อาจเรียนร่วมได้อย่างไรก็ตามควรให้เด็กพิเศษได้สัมผัสกับสังคมคนปกติ

4. การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบ ของเด็กพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนวการศึกษาของเด็กปกติ

5. การศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้านควรจัดเป็นโปรแกรมให้ เป็นรายบุคคลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างอาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มี ความบกพร่องหรือมี ความต้องการคล้ายคลึงกันและอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

6. การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของเด็ก และให้เด็กมีโอกาสได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการหรือความบกพร่อง เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจว่า แม้นจะมีความบกพร่องแต่ก็ยังสามารถบางอย่างเท่ากับ หรือดีกว่าคนปกติซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

7. การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นมีสำนึกแห่งตนและมุ่งให้ช่วยตนเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่ตนเองและสังคม

8. การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่เกิดเรื่อยไป ขาดตอนไม่ได้และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย

จากปรัชญาและทฤษฎีแนวคิดพื้นฐานที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบการจัดการเรียนร่วม จำเป็นต้องจัดตามความเหมาะสม โดยพิจารณาถึงความแตกต่างทั้งความต้องการและความสามารถของเด็ก ซึ่งย่อมจะส่งผลและตอบสนองต่อนโยบายการศึกษาแผนใหม่มีจุดมุ่งหมายการศึกษาเพื่อปวงชนให้สมบูรณ์แบบและมีประสิทธิผลมากที่สุด

2.3 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วม

นักการศึกษาพิเศษ ได้กล่าวสรุปแนวคิดสำคัญดังนี้

1. แนวคิดการนำเด็กเข้าสู่สภาวะปกติมากที่สุด เป็นแนวคิดหลักของการศึกษาพิเศษในปัจจุบันที่ช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทั่วไปได้ดีขึ้น

อุบล เล่นวารี (2542 : 22) ได้ให้แนวคิดในการจัดการเรียนร่วมไว้ว่า ไม่มีสังคมใดไร้คนพิการ ดังนั้นเมื่อคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเราไม่สามารถจัดคนพิการออกไปจากสังคมได้ จึงควรเตรียมคนพิการให้มีความพร้อมแต่เยาว์วัย เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

นักการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เชื่อว่า การให้คนพิการได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข

แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนร่วม พอสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดการนำเด็กสู่สภาวะปกติมากที่สุด ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการศึกษาพิเศษในปัจจุบัน ที่ช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทั่วไปได้ดีขึ้น

2. แนวคิดการเรียนรู้การสอนเป็นรายบุคคล เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของเด็กพิเศษแต่ละประเภท แต่ละคน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ สูงสุดตามศักยภาพของตน

3. แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบไม่แยกประเภทตามความบกพร่องเป็นการจัดบริการให้แก่เด็กพิเศษตั้งแต่แรกเริ่ม โดยไม่บรรจุเด็กเข้าในความบกพร่องด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาว่าปัญหาต่าง ๆ เกิดจากความบกพร่องหรือเป็นความล่าช้าทางวุฒิภาวะ ซึ่งสามารถกระตุ้นพัฒนาการให้เท่าทันเด็กปกติในเวลาอันควร

4. แนวคิดการเน้นสิ่งที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิเศษ โดยการส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านต่าง ๆ มีความสามารถที่จะปฏิบัติภารกิจประจำวันแนวคิดการประสานงานระหว่างงานวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ในการจัดการประสานงานการจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิเศษอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ รวมทั้ง ครอบครัวของเด็กพิเศษเฉพาะบุคคลเหล่านี้ จะมีความสามารถในการพัฒนาเด็ก

ในสาขาที่ต้องกัน ตามความรู้ของแต่ละบุคคลแนวคิดทางนิเวศวิทยา เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิเศษ โดยการปรับตัวเข้าหากันระหว่างเด็กพิเศษกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดังที่เรียกว่าความสอดคล้องทางนิเวศวิทยา

5. แนวคิดทางพฤติกรรมนิยม เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิเศษ เพื่อควบคุมหรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ โดยใช้หลักการวางเงื่อนไขหรือการเสริมแรง

จากแนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนร่วมดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปกติได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องพึ่งพาหรือเป็นภาระของผู้อื่น

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับระดับและประเภทของความต้องการ ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยทุกคนต้องได้รับการฝึกฝนฟื้นฟูบำบัดและการเรียนรู้ระบบการศึกษา ที่จัดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้านให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ โดยการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับ เด็กปกติให้มากที่สุดให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปกติได้อย่างมีความสุข ดังแนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 15 - 16) โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังนี้

1. แนวคิดในการใช้การศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาคนทั้งในระดับปัจเจกบุคคล คือพัฒนาตนเองและระดับสังคมคือพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งแนวคิดนี้ปรากฏในการกำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา (มาตรา6) ตามนัยของมาตราดังกล่าว สะท้อนความเชื่อพื้นฐานว่าการศึกษามีพัฒนาคนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรเป็นไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

2. แนวคิดในเรื่องสิทธิและความเสมอภาคในโอกาสของบุคคลทุกกลุ่มที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน(มาตรา10)โดยมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ (หมวด 6) โดยถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการให้ทั่วถึงโดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีความพิการหรือด้อยโอกาสเป็นพิเศษ

3. แนวคิดในการจัดการศึกษาโดยถือหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญและสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ (มาตรา 22) ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยรัฐและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนร่วมกัน (มาตรา 24, มาตรา 25) อาจเป็นการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (มาตรา 15) ซึ่งสามารถเทียบโอนผลการเรียนข้ามระบบกันได้

4. แนวคิดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาในโรงเรียน มีความเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในชีวิตจริง ตามแนวคิดในการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต จึงได้กำหนด สาระสำคัญอีกประการหนึ่ง คือให้ชุมชน หรือองค์กรอื่น ๆ มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบต่างๆ (มาตรา12) และเพื่อเป็นแรงจูงใจให้หน่วยงานดังกล่าวดำเนินการสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงกำหนดให้หน่วยงานหรือชุมชนหรือองค์กรเหล่านี้ ได้รับสิทธิประโยชน์ เช่นเงินอุดหนุนการลดภาษี เป็นต้น (มาตรา 12 และ มาตรา 14)

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2541 : 9) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่า

กิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่ครูการศึกษาพิเศษและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษคิดขึ้นมา และให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ให้มีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามสภาพ กิจกรรมที่จัดนั้นคำนึงความสนุกสนาน ความต้องการตามธรรมชาติ รวมถึงความจำเป็นของเด็กรายบุคคล

ความสำคัญของกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันในแง่ของวิธีการสอน เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องใช้เครื่องช่วยฟังและฝึกฟังเสียง ฝึกอ่านริมฝีปาก ฝึกพูด เพื่อให้สามารถเรียนรู้วิธีการสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ทางวิชาการต่างๆ หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนประเภทสายตาดูเลือนราง ต้องใช้แว่นขยายช่วยให้เห็นดีขึ้น เด็กตาบอดต้องเรียนหนังสือด้วยอักษรเบรลล์ เป็นต้น แต่การเรียนการสอนด้วยวิธีการดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาเด็กเท่านั้น คือ เน้นด้านการเรียนรู้ทางวิชาการหรือด้านสติปัญญาเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านตามหลักการพัฒนาเด็กที่ถูกต้อง อันได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ดังนั้น เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน โรงเรียน สถานสงเคราะห์ หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้จะต้องจัดกิจกรรม ทั้งในลักษณะของการกำหนดในตารางเรียนหรือสอดแทรกลงในวิชาต่างๆ และจัดเสริมเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยเลือกกิจกรรมตามความเหมาะสมกับเด็ก กิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ครูควรรู้จัก ได้แก่ ศิลปะบำบัด ดนตรีบำบัด กิจกรรมบำบัด การบริหารสมอง นันทนาการ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งจากแนวคิดของนักการศึกษาและแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ใช้การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสนองความต้องการของผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละประเภท ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปของการจัดการเรียนการสอนรายบุคคลและกิจกรรมเสริม โดยใช้โปรแกรมการศึกษารายบุคคล (IEP) ซึ่งทั้งผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.4 หลักการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วม

ผดุง อาริยะวิญญู (2542 : 5 - 6) กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน ควรเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะเรียนรู้ได้ดีในรูปธรรมแต่อาจสอดแทรกนามธรรมได้บ้าง

2. การเรียนการสอน ควรจัดเป็นช่วงเวลาสั้น เนื่องจากเด็กพิเศษมีความสนใจสั้นและควรสอนเนื้อหาบ่อยๆ พอที่เด็กสามารถรับได้ เด็กพิเศษมักมีปัญหาในด้านการอ่านและเลขาคณิตครูผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักในเรื่องนี้

3. ครูที่สอนเด็กพิเศษต้องส่งเสริมประสาทสัมผัส ซึ่งเด็กแต่ละคนแต่ละประเภทจะเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านการรับรู้ทางสายตาบ้าง ทางการฟังหรือการสัมผัสต่างกันไป ครูจึงต้องเป็นผู้พิจารณาอย่าง รอบคอบ

สุจินดา ผ่องเจริญ (2541 : 17 - 18) กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนว่าควรดำเนินการ ดังนี้

1. ลักษณะการจัดหลักสูตร ควรเน้นการเข้าถึงกลุ่มผู้เรียน ได้แก่

1.1 ลักษณะความบกพร่อง โดยต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์จำเป็นหรือจัดสภาวะแวดล้อม เพื่อให้เด็กอยู่ในสภาพติดต่อสื่อสาร เช่น เครื่องช่วยฟัง ตัวหนังสือตัวใหญ่ เทป เป็นต้น

1.2 ลักษณะการเรียนรู้ควรมีการให้เวลาในการทำงานอย่างเดียวกันการปรับ หลักสูตรบางวิชา หรือบางจุดประสงค์ที่ซับซ้อนไป การจัดหลักสูตรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างของบุคคลในด้านต่าง ๆ

1.3 การสอนเสริม (ความพร้อม วิชาการ อาชีพ) ให้สอดคล้องกับศักยภาพที่มีและความสนใจของผู้เรียน

2. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน (วิธีการสอน สื่อ รูปแบบการเรียนการสอน เทคนิคที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล) ควรดำเนินการ ดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรพิจารณาตามสภาพความพร้อมของเด็ก เช่น

2.1.1 เรียนร่วมเต็มเวลา เมื่อนักเรียนได้รับการเตรียมความพร้อม และมีพัฒนาการใกล้เคียงกับปกติแล้ว ทั้งนี้อาจมีการสอนเสริมตามความเหมาะสม

2.1.2 เรียนร่วมบางลา กรณีที่นักเรียนมีความพร้อมบางด้านที่เหลืออาจเรียนใน ห้องพิเศษ ทั้งนี้โดยพิจารณาถึงสัดส่วนเวลาที่เหมาะสม

2.1.3 การจัดห้องเด็กพิเศษกรณีบกพร่องมากหรือกรณีการเตรียมเด็กก่อนเข้าเรียนร่วม

2.1.4 การบริการต่างๆและการส่งต่อกรณีพบความพิการไม่อยู่ในระดับที่พอเรียนได้

2.2 การพัฒนาหลักสูตร (แผนการสอนเฉพาะบุคคล) ซึ่งสามารถปรับหลักสูตรในระดับมากหรือน้อย หรือใช้หลักสูตรปกติ ขึ้นอยู่กับความต้องการและศักยภาพของเด็กที่มีอยู่ โดยพิจารณาว่าจะพัฒนาให้เต็มศักยภาพได้ด้านใดบ้าง แล้วจึงปรับหลักสูตรตามองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 จุดมุ่งหมาย (สมรรถภาพที่พึงประสงค์)

2.2.2 เนื้อหา กิจกรรม วิธีสอน

2.2.3 สื่อที่ใช้ อุปกรณ์ช่วยเหลือ – เวลา

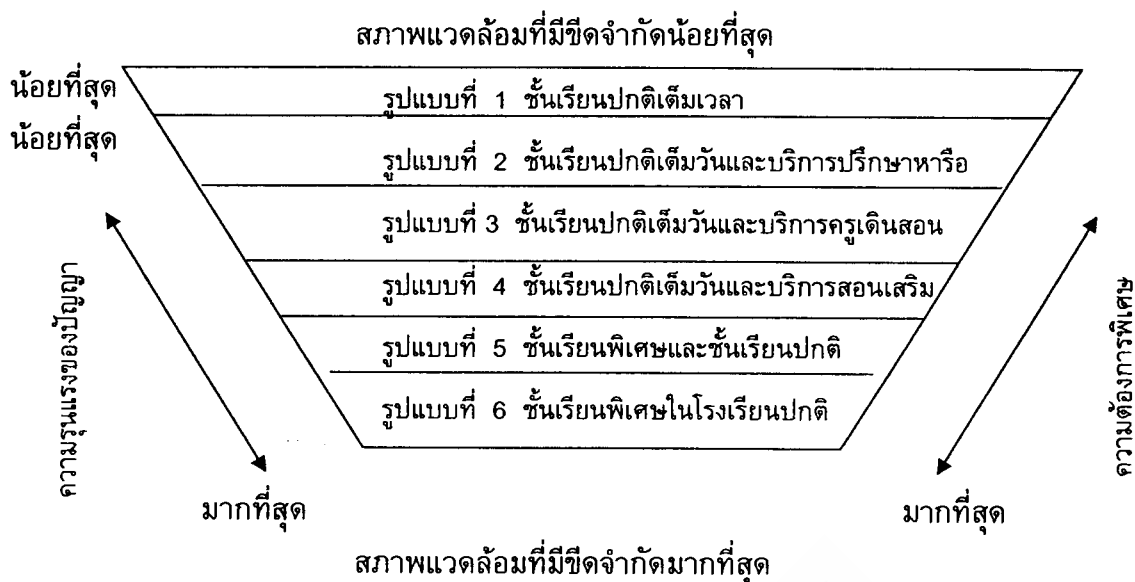
2.2.4 การวัดผลประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนของเด็กพิเศษมีหลักการว่าจะต้องจัดให้เด็กพิเศษ ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงกันหรือเหมือนกับเด็กปกติมากที่สุด แต่เมื่อเป็นเรื่องที่เป็นข้อจำกัดเฉพาะจะมีการปรับและเสริมเพื่อให้เด็กพิเศษมีความเข้าใจและเกิดทักษะตามจุดประสงค์ที่กำหนดซึ่งอาจใช้วิธีการหรือสื่อที่หลากหลายให้เด็กพิเศษจัดข้อจำกัดต่าง ๆ ได้สำเร็จ

2.5 รูปแบบการจัดการเรียนร่วม

รูปแบบการจัดการเรียนร่วมมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับคนพิการหรือผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ ความขัดแย้งของผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ และนักศึกษาบางกลุ่มที่มีความเห็นว่า เด็กพิเศษบางกลุ่มอาจมีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าไปอยู่ในโรงเรียนปกติจึงได้มีการพัฒนารูปแบบของการจัดการเรียนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวให้มีขีดจำกัดสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวให้ มีขีดจำกัดสำหรับเด็กเรียนร่วมที่น้อยที่สุดเพื่อประโยชน์สูงสุดในการเรียนร่วมของเด็กพิเศษ

การจัดการเรียนร่วมทั้ง 6 รูปแบบ จะจัดแบบใดขึ้นอยู่กับการศึกษาความต้องการจำเป็นพิเศษ (Special Needs) ร่วมกันจากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ปกครอง ตัวเด็ก ผู้บริหาร ครู นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนร่วม

พิมพ์อำไพ พุกพิบูลย์ (2535 : 17) ได้จัดแบ่งการเรียนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ตามประเภทซึ่งสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. การเรียนร่วมอย่างสมบูรณ์ คือ การให้เด็กที่มีความบกพร่องแต่ละประเภทแต่ละบุคคลได้เข้าเรียนร่วมชั้นกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติใช้หลักสูตรปกติทุกประการและอาจได้รับบริการพิเศษ หรือไม่ต้องรับบริการพิเศษตามสภาพความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล
2. การเรียนร่วมบางเวลา คือ การให้เด็กที่มีความบกพร่องแต่ละประเภทแต่ละคนได้ เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในบางวิชาและบริการพิเศษที่จำเป็นโดยเฉพาะจากการศึกษาพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาและครูที่ปรึกษา
3. การเรียนร่วมทางสังคมคือการให้เด็กพิเศษได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเด็กปกติซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคม เช่น นันทนาการ พิธีการของโรงเรียนงานสังสรรค์ และการประชุมประจำภาคเรียน การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ รวมทั้งทัศนศึกษาแต่จะเรียนในชั้นพิเศษเฉพาะ

การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติอาจทำได้หลายรูปแบบซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักนิเทศและมาตรฐานการศึกษา, 2540 : 17) จัดไว้ดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติเป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนกับเด็กปกติและเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการ เด็กที่จะเข้าเรียนในลักษณะนี้ได้ควรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องน้อย และมีความพร้อมในการเรียนตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษาการเรียนร่วมวิธีนี้คล้ายคลึงกับวิธีการแรกกล่าวคือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติเต็มเวลาแต่มีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา ครูการศึกษาพิเศษนี้อาจเรียกว่า ครูที่ปรึกษา ครูประเภทนี้ไม่ทำการสอนโดยตรง แต่ให้คำแนะนำแก่ครูที่สอนเด็ก เช่น แนะนำชี้แจง ให้ครูที่สอนชั้นเรียนร่วม เข้าใจความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอน ตลอดจน การปฏิบัติต่อเด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กและช่วยประเมินผลพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นต้น

3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติและรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เนื่องจากมีจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก (อาจประมาณ 2 - 3 คนต่อโรงเรียน) ครูจึงเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่ง เมื่อครบสัปดาห์ ก็วนกลับมาสอนเด็กกลุ่มเดิมในโรงเรียนเดิมอีก จึงเรียกครูประเภทนี้ว่า ครูเดินสอนหรือครูเวียนสอน

4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการเป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมงหรือมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็ก เด็กทุกคนที่เข้ามาเรียนในห้องนี้จะต้องมีตารางเรียนที่กำหนดไว้แน่นอนครูเสริมวิชาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กและประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษการสอนเด็กอาจกระทำเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้และสอนในเนื้อหา ที่เด็กไม่ได้รับการสอนใน ชั้นปกติหรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา นอกจากสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้ว ครูเสริมวิชาการยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กประเภทนี้ด้วย

5. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่น ๆ

6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มและเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นพิเศษตลอดเวลา ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องค่อนข้างมาก

ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดการเรียนร่วม เป็น 3 รูปแบบคือ

1. จัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติเต็มเวลา

2. จัดเป็นชั้นเรียนพิเศษเฉพาะ และเข้ารับการเรียนร่วมกับเด็กปกติ
บางวิชา

3. จัดเป็นชั้นเรียนเฉพาะแต่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีกิจกรรม
ทางสังคมร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน

ปี พ.ศ. 2543 กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ชั้นเรียนปกติเต็มวัน

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของ
ครูประจำชั้นและนักเรียนไม่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษโดยตรงแต่ครูทั่วไปและเด็กได้รับ
บริการทางอ้อม

1.1 บริการทางอ้อมสำหรับครู ได้แก่

1.1.1 การฝึกอบรมครูประจำการในเรื่องต่าง ๆ เช่น เทคนิค
การสอนเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

1.1.2 ครูการศึกษาพิเศษช่วยครูพิเศษอธิบายให้ความรู้กับ
นักเรียนทั่วไปเกี่ยวกับความพิการ เพื่อสร้างเจตคติเชิงบวกและให้เกิดการยอมรับเพื่อนพิการ

1.1.3 ครูการศึกษาพิเศษอาจร่วมประชุมกับครูประจำชั้นเรียน
ต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการ

1.2 บริการทางอ้อมสำหรับนักเรียน

ในเด็กพิเศษ อาจได้รับ บริการ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น
ได้รับการตรวจวัดการเห็นและการแก้ไขโดยอาจต้องใส่แว่นหรือใช้แว่นขยายหรือการตรวจ
ประเมินทางจิตวิทยาการเป็นล่ามภาษามือเป็นต้นในเด็กทั่วไปอาจได้รับการฝึกอบรมจากครู
การศึกษาพิเศษเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยติว (Peer Tutor) ในชั้นเรียน

2. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการปรึกษาหารือ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของ
ครูประจำชั้นแต่มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทั้งในเรื่องการศึกษาปกติและ
การศึกษาพิเศษร่วมให้การปรึกษาหารือ เช่น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษซึ่งเป็น
ครูเดินสอน หรือครูการศึกษาพิเศษทำหน้าที่เป็นครูสอนเสริมในโรงเรียน บุคคลเหล่านี้จะ
ไม่สอนเด็กโดยตรง แต่ทำหน้าที่เป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาและ
จัดหาบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้ การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

3. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการครูเดินสอน

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบ
ครูประจำชั้นได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนโดยตรงจากครูเดินสอนตามตารางที่กำหนดหรือ เมื่อ
มีความจำเป็นครูเดินสอนอาจเป็น นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครูแก้ไขการพูด หรือ
ครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่าง ๆ แก่เด็กพิการทั้งในและ

นอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังให้บริการช่วยเหลือแก่ ครูปกติโดยตรงด้วย เช่น ช่วยครูปกติในกรณี que เด็กบางคนต้องการการสอนเสริมหรือปรับพฤติกรรม

4. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริม

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือสอนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษที่ประจำที่ห้องสอนเสริมตามตารางการเรียนโดยให้นักเรียนมาเรียนกับครูสอนเสริมบางเวลาและบางวิชา ครูสอนเสริมอาจสอนเนื้อหาเด็กที่มีความบกพร่อง หรือทักษะเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility : O&M) สำหรับเด็กตาบอด หรือภาษามือสำหรับเด็กหูหนวก โดยอาจสอนเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ ได้ ในปัจจุบันครูสอนเสริมจะใช้เวลาสอนเด็กร่วมกับครูในชั้นเรียนมากกว่าที่จะนำเด็กออกมาสอนในห้องสอนเสริม

5. ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษและเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ มากน้อยตามความเหมาะสม โดยอาจเรียนร่วมในบางวิชาเช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา ครูการศึกษาพิเศษและครูปกติร่วมกันทำงานร่วมกัน รับผิดชอบ รูปแบบนี้จัดได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

6. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ

นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาร่วมกับเพื่อนพิการ ประมาณ 5-10 คน มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา เด็กจะมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กทั่วไป เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ การรับประทานอาหาร การไปทัศนศึกษา เป็นต้น สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2544 : 1) อธิบายรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ เป็นการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กพิเศษที่มีความพร้อมพอที่จะช่วยตนเองได้ โดยไม่ต้องรับบริการพิเศษ หรือรับบริการพิเศษบ้างตามความจำเป็นเพียงเล็กน้อย

2. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมีครูเวียนสอน เด็กพิเศษจะเรียนในชั้นเรียนปกติ เมื่อครูเวียนสอนมาจะสอนเสริมให้แก่เด็กพิเศษตามความต้องการเฉพาะรายหรือกรณีปัญหาเป็นกลุ่มย่อย

3. เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมีการสอนเสริมวิชาการ เด็กพิเศษมีตารางกำหนดเวลาที่จะต้องเข้าห้องสอนเสริม โดยครูเสริมวิชาการเป็นผู้กำหนดการเรียนการสอนตามความจำเป็นพิเศษเป็นรายกรณีหรือเป็นกลุ่มย่อย

4. นอกเหนือจากเด็กปกติเรียนร่วมบางเวลา เด็กพิเศษเรียนกับครูประจำชั้น ในชั้นเรียนร่วมกับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกัน แต่บางเวลาหรือบางวิชา จะไปเรียนร่วมกับเด็กปกติเรียนในชั้นพิเศษเต็มเวลาในโรงเรียนปกติ แต่จะมีโอกาสร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรกับเด็กปกติตามสมควร

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2541: 12 - 14) มีความเห็นว่า การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กพิเศษ อาจทำได้หลายลักษณะ ซึ่งนิยมจัดรูปแบบของการเรียนร่วมใน 5 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เป็นการจัดเด็กพิเศษ ซึ่งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนถึงระดับที่ช่วยตนเองได้แล้ว และได้รับการพิจารณาว่ามีความพร้อมทางการเรียนทุกกลุ่มสาระ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคมดีพอ ให้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติและเรียนเหมือนเด็กปกติทุกประการ ซึ่งถ้าเด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและการเรียนเหมือนเด็กปกติโดยไม่มีปัญหาแล้ว อาจไม่ต้องกลับมาเรียนในชั้นเรียนพิเศษอีก

ลักษณะที่ 2 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ และมีบริการให้คำแนะนำปรึกษา เป็นการจัดการเรียนร่วมเต็มเวลา แต่มีครูการศึกษาพิเศษ ครูเรียนสอน หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เป็นผู้ให้คำปรึกษา

ลักษณะที่ 3 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ เป็นการจัดครูการศึกษาพิเศษประจำอยู่ที่ห้องเสริมวิชาการ โดยกำหนดตารางเรียนให้เด็กพิเศษได้เข้ามาเรียนกับครูสอนเสริมในห้องเสริมวิชาการบางเวลาและบางวิชา อาจสอนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ ก็ได้

ลักษณะที่ 4 การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กพิเศษไว้ในห้องเรียนเดียวกันโดยคู่ขนาดกับห้องเรียนปกติและจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีครูการศึกษาพิเศษประจำชั้น และสอนเองเกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชาที่เด็กสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา เป็นต้น

ลักษณะที่ 5 การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องค่อนข้างมากในประเภทเดียวกัน โดยจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กไม่น้อยกว่า 6 คนเรียนในชั้นเรียนพิเศษร่วมกันตลอดเวลา มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา แต่อยู่ในโรงเรียนปกติและมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนบ้างบางโอกาส

โจน และคอลลินส์ (Jones and Collins, 1969) ได้กล่าวถึง รูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ 5 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลา
2. รูปแบบชั้นเรียนพิเศษแบบผสม
3. รูปแบบห้องเสริมวิชาการ
4. รูปแบบครูเดินสอน

5. รูปแบบให้คำปรึกษา แนะนำสำหรับครู

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนร่วมมีรูปแบบการจัดหลายแบบ ซึ่งแต่ละแบบมีข้อดีต่าง ๆ กัน โรงเรียนควรเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษที่เข้าเรียนร่วมแต่ละประเภท โดยคำนึงถึงระดับความบกพร่องของเด็กเป็นหลัก

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนร่วมในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับสภาพความบกพร่องและความพร้อมของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องน้อย และมีความพร้อมสูงอาจจัดให้เรียนร่วมเต็มเวลา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องมากขึ้น มีความพร้อมน้อย อาจจัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษลดหลั่นกันลงไปตามความเหมาะสม

2.6 ประโยชน์ในการจัดการเรียนร่วม

การจัดการเรียนร่วมมีประโยชน์ต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี เกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบ ๆ ตัว สามารถปรับตัวและเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไป ดังแนวคิดของ

ฮอทช์คิส (Hotchkis, 2527 อ้างถึงใน พิมพ์อำไพ พุกพิบูลย์, 2535 : 11) กล่าวไว้ ดังนี้

1. ทางด้านการเรียน เด็กพิเศษได้มีโอกาสเรียนตามลำดับชั้นในโรงเรียนปกติโดยไม่มีข้อยกเว้นจะต้องปรับตัวให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และได้รับทักษะต่างๆ มากกว่าเรียนกับเด็กพิเศษ ด้วยกัน เพราะต้องทำตามวัตถุประสงค์ที่ครูตั้งไว้เท่าเทียมกับเด็กปกติ

2. ทางด้านสังคมเด็กพิเศษได้มีโอกาสปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติดีขึ้นมีเพื่อนเพิ่มมากขึ้นกว่าการเรียนกับเด็กพิเศษด้วยกันมีสังคมที่กว้างขึ้นเนื่องจากผู้ปกครองของเด็กมีความเข้าใจ และยอมรับเด็กพิเศษ ยอมให้เด็กพิเศษเล่นและคบหาสมาคมกับลูกของตน

3. ทางด้านเจตคติ เด็กปกติมีความคุ้นเคย และเข้าใจเด็กพิเศษมากขึ้น ทำให้ขจัดความกลัวและความดูหมิ่น แยกหยันให้หมดไป ไม่เห็นว่าเด็กพิเศษเป็นมนุษย์ประหลาด ที่มีท่าทางขบขัน ต่อไป เด็กปกติได้เรียนรู้ถึงความต้องการความช่วยเหลือของเด็กพิเศษ ทำให้เกิดการยอมรับและแสดงความเอื้อเฟื้อต่อเด็กพิเศษ ส่วนเด็กพิเศษจะมีความสบายใจและไม่เก็บกด ลดอารมณ์ร้ายลงไปจึงก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อกัน

4. ทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อเด็กพิเศษสามารถเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้รัฐย่อมไม่มีความจำเป็นในการสร้างโรงเรียนพิเศษเฉพาะทำให้ลดค่าใช้จ่ายและงบประมาณได้มาก อาจเพิ่มแต่เพียงบุคลากรพิเศษตามความจำเป็นเท่านั้น ได้แก่ ครูสอนเสริม ครูเรียนสอนหรือครูการศึกษาพิเศษ พร้อมด้วยอุปกรณ์พิเศษเฉพาะเพียงบางส่วน ผู้บริหารและโครงสร้างของระบบการศึกษายังคงเดิม

สรุปได้ว่า การเรียนร่วม เป็นการจัดการศึกษาที่ให้โอกาส เท่าเทียมกันในด้านการศึกษาระดับพื้นฐานและให้ประโยชน์ แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านพัฒนาการ หลากหลายด้านได้แก่ ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านร่างกายและอื่น ๆ เด็กจะได้ปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดีกว่าในโรงเรียนเฉพาะทาง และได้สร้างทัศนคติที่ดีและการยอมรับให้แก่เด็กปกติ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และในด้านการบริหาร ซึ่งสนองตอบนโยบายของรัฐประการหนึ่งซึ่งจะได้ ประหยัดงบประมาณและอีกประการหนึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยการสร้างเจตคติที่ดีต่อกัน ระหว่างสมาชิกในสังคมให้เห็นคุณค่าและร่วมกันพัฒนาเด็กพิเศษ ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วม

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 63 – 68) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่ทำให้ การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ หลายประการ คือ

1. ในระดับชาติ การดำเนินงานจะต้องเริ่มต้นในระดับชาติเป็นระดับแรก จึงจะสามารถทำให้งานเรียนร่วมดำเนินไปด้วยดี สิ่งที่เป็นที่ที่จะต้องดำเนินการอาจ มีดังนี้

1.1 กฎหมาย รัฐจะต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ เสียก่อน ซึ่งในต่างประเทศมีกฎหมายการศึกษาพิเศษแยกต่างหากจากกฎหมายทั่วไป เช่น สหรัฐอเมริกาแต่ในอังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ กฎหมายการศึกษาพิเศษรวมอยู่กับ กฎหมายการศึกษา แต่ไม่ว่าจะแยกหรือรวมกับกฎหมายการศึกษา ควรจะมีรายละเอียด เพียงพอจะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาพิเศษได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

1.2 นโยบาย นโยบายการศึกษาควรมีนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา พิเศษด้วย ควรเป็นนโยบายที่ทันสมัย เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมใน ปัจจุบันและครอบคลุมขอบข่ายของการศึกษาพิเศษและสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.3 ระเบียบปฏิบัติ หลังจากมีกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษา พิเศษแล้วจะต้องออกระเบียบปฏิบัติให้ครอบคลุมทั้งทางด้านระเบียบและการดำเนินการ เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการคัดแยกเด็ก ระเบียบการจัดสรรงบประมาณ เกี่ยวกับตำแหน่ง เกี่ยวกับ ระบบการบริหาร การจัดการเรียนการสอน เกณฑ์ในการจัดโครงการเรียนร่วม เป็นต้น

1.4 แผนการดำเนินงาน หน่วยงานกลางควรจัดทำแผนปฏิบัติการ ระดับชาติให้ครอบคลุมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น การขยายการศึกษาพิเศษจะดำเนิน ไปในลักษณะใด ครอบคลุมพื้นที่กี่จังหวัด มีโรงเรียนที่รับผิดชอบกี่โรง เมื่อใดจะครอบคลุมทั้ง ประเทศ เป็นต้น

1.5 แนวปฏิบัติ จัดทำเป็นเอกสาร หรือคู่มือเสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษ รวมทั้งจัดการเรียนร่วมและส่งเอกสารไปหน่วยงานที่เป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ

1.6 การติดตามและประเมินผล หลังจากให้นโยบายและแนวปฏิบัติแก่ส่วนท้องถิ่นแล้ว ส่วนกลางต้องติดตามว่าโรงเรียนต่างๆ ได้ดำเนินการจัดการเรียนร่วมแล้วอย่างไรบ้างควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่เสมอ รวมทั้งการระดมความคิดจากทุกฝ่ายในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

2. ในระดับท้องถิ่น หรือชุมชน ในท้องถิ่นหรือชุมชนมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องให้การช่วยเหลือ สนับสนุนและให้ความร่วมมือ คือ

2.1 ผู้บริหารระดับท้องถิ่น ผู้บริหารระดับนี้อาจหมายถึง ผู้บริหารกระทรวงอื่น เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ รวมทั้งผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น ผู้บริหารเหล่านี้ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ เพราะการเรียนร่วมเป็นระบบของความร่วมมือจากหลายฝ่าย หากผู้บริหารไม่เข้าใจระบบแล้วจะทำให้การดำเนินการเป็นไปได้ยาก

2.2 ศึกษานิเทศก์ ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน การนิเทศติดตามผลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่ดูแลติดตามงานทางด้านการศึกษาพิเศษ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ทางด้านการศึกษาพิเศษ สามารถให้คำแนะนำแก่โรงเรียนทั้งทางด้าน การคัดแยกเด็กพิการ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

2.3 ชุมชน ชุมชนมีความสำคัญมากสำหรับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนร่วมในแนวใหม่ ที่เน้นการอยู่ร่วมกันของเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ ดังนั้น ในชุมชนที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาไม่ว่าจะปกติ หรือพิการ จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะทำให้ชุมชนเข้าใจและร่วมมือกันหาทางช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาต่อไป

2.4 ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในการให้บริการพิเศษ เช่น การทดสอบเด็ก จะต้องได้รับความร่วมมือจากนักวิชาชีพต่างๆ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด จิตแพทย์ นักแก้ไขการพูด นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งนักวิชาชีพเหล่านี้ส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โรงเรียนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากบุคคลเหล่านี้

3. ในระดับโรงเรียน โรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติการ เป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียนร่วม การเรียนร่วมอาจไม่ประสบความสำเร็จหากไม่ได้รับความร่วมมือหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ควรให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ทุกฝ่ายตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนเข้าใจเหมือนกัน การจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้องจะทำให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี และประสบความสำเร็จในที่สุด ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารจะต้องเห็นด้วยกับโครงการเรียนร่วม มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความรัก ความเมตตาต่อเด็ก เอาใจใส่เด็กทุกคน นอกจากนี้ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำขององค์กรจึงมีความสำคัญอย่างมากที่ต้องมีความรู้พื้นฐานในการจัดการศึกษาพิเศษ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง จิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก หลักในการบริหารงานเรียนร่วม ความรู้ด้านอาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กพิการ เมื่อผู้บริหารมีความเข้าใจสิ่งเหล่านี้แล้ว ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียน และสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ทุกคนเพื่อให้ทุกคนตระหนักว่าการจัดการเรียนร่วมไม่ใช่ภาระของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ทุกคนต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนร่วมประสบความสำเร็จ พบว่า หากไม่มีกฎหมายหรือนโยบายที่เป็นแนวปฏิบัติไว้แล้วผู้บริหารที่ไม่เคยพบเห็นหรือได้เคยสัมผัสเด็กพิการมาก่อน มักจะไม่เข้าใจ และมักปฏิเสธเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้น ควรมีการจัดการอบรมให้ผู้บริหารเข้าใจ และมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาทางการศึกษาพิเศษ แนะนำให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท พบว่า ผู้บริหารที่มีลูกหลานพิการ มักมีความเข้าใจความต้องการของเด็ก และมักให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมเป็นอย่างดี หากผู้บริหารให้การสนับสนุนเต็มที่โครงการอาจจะประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แต่หากผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนและไม่เห็นด้วยกับโครงการเรียนร่วม ไม่ควรจัดโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนนั้น

3.2 ครูที่สอนเด็กปกติ พบว่าครูที่สอนเด็กปกติมีเจตคติไม่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา ไม่เข้าใจระบบการศึกษาพิเศษหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่เข้าใจปรัชญาการศึกษา ความเข้าใจผิดและเจตคติที่ไม่ดีเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม ทางโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันหาทางขจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไป ครูปกติมักไม่รู้วิธีการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนร่วม ครูบางคนแสดงความรักเกียจเด็ก หรือเอาใจเด็กมากเกินไป ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องมีการสร้างความตระหนักให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาให้เด็กเหล่านี้ ดังนั้นครูควรรู้วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษก่อนเริ่มโครงการเรียนร่วม ครูจำเป็นต้องค้นหาว่าจะจัดการอย่างไรในห้องเรียนที่มีเด็กที่มีความพิการเรียนร่วมด้วย ต้องเรียนรู้เทคนิคการสอน การปรับสื่อการเรียนการสอน ปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเรียนรู้วิธีการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนรายบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูต้องมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนได้ และยอมรับให้เข้าเรียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน มีความรักความเอาใจใส่ต่อเด็ก และควรจะทำงานร่วมกับครูคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะการจัดการเรียนร่วมต้องทำงานเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่ช่วยเหลือเด็กให้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม จึงจะทำให้งานเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

3.3 ครูประจำชั้นพิเศษ เป็นครูการศึกษาพิเศษหรือครูที่ทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนพิเศษ เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็ก และปรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหา ครูประจำชั้นพิเศษต้องมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีความต้องการพัฒนาตนเอง ความเข้าใจเด็ก มีความอดทนสูง ใช้จิตวิทยาสูงมาก รู้จักจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะกับเด็ก รอบรู้เกี่ยวกับการปรับหลักสูตร จุดประสงค์ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจสู่ทางการเตรียมเด็กเพื่อส่งเข้าเรียนร่วม มีการติดตามการส่งเด็กเข้าเรียนร่วมแล้ว เป็นผู้ที่มีความคล่องตัวในการประสานงานและสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทุกระดับ ครูประจำชั้นพิเศษจะต้องเรียนรู้อักษรเบรลล์ ของคนตาบอดด้วยหากมีเด็กตาบอด หรือใช้ภาษามือได้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้ามาเรียนร่วม นอกจากนี้หากโรงเรียนมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใด ควรมีครูที่สำเร็จการศึกษาในการสอนเด็กประเภทนั้นๆ ครูการศึกษาพิเศษนอกจากทำหน้าที่สอนเสริมและให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้ว ยังควรมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ครูปกติตลอดจนบุคลากรอื่นของโรงเรียนตลอดจนให้ข้อมูลแก่เด็กทั่วไปด้วย เช่น วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือการให้การช่วยเหลืออย่างถูกวิธี เป็นต้น

3.4 ครูเสริมวิชาการ คือ ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษหรือผ่านการอบรมด้านการสอนซ่อมเสริมมาโดยเฉพาะ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องแต่ละประเภท เช่น ในการสอนเด็กตาบอดครูเสริมวิชาการควรมีความสามารถใช้อักษรเบรลล์ได้ หรือสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรมีภาษามือได้ เป็นต้น บทบาทหน้าที่ของครูเสริมวิชาการ อาจสรุปหน้าที่ได้ดังนี้

1. สอนซ่อมเสริมวิชาการที่นักเรียนต้องการขอความช่วยเหลือ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น
2. ทำอุปกรณ์ประกอบการเรียนต่างๆ เช่น แผนผัง หรือแผนที่นูน รูปทรงเรขาคณิต บัตรภาพ หรืออื่นๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น
3. สำหรับนักเรียนตาบอดต้องสอนให้เกิดความเข้าใจ และรู้ถึงสภาพแวดล้อมของสถานที่ต่างๆ ของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนโดยอิสระได้ นอกจากนี้ยังต้องพิมพ์เอกสาร ประกอบการเรียนหรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือจากโรงเรียน หรือพิมพ์ข้อสอบ หรือรายชื่อสื่อที่จะต้องค้นคว้าตามที่ครูกำหนดให้แต่ละวัน และช่วยแปลการบ้านของนักเรียน จากอักษรเบรลล์ เป็นอักษรปกติ

4. เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์อันระหว่างนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือนักเรียนปกติ

5. สังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมแนะนำ แก้ไข ให้ปรับตัวเข้ากับสังคมภายในโรงเรียนได้ดี และติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อศึกษาปัญหาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวต่อนักเรียนอย่างถูกต้อง

3.5 นักเรียนทั่วไป ก่อนเริ่มโครงการเรียนร่วมทางโรงเรียนจะต้องเตรียมเด็กทั่วไปด้วยเช่นเดียวกัน การเตรียมครูที่สอนเด็กทั่วไป โดยครูให้ข้อมูลกับเด็กเพื่อให้มีความเข้าใจเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง ข้อที่ควรปฏิบัติและไม่ควรต่อเด็กปรัชญาของการอยู่ร่วมกัน การยอมรับความหลากหลายของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านรูปร่างหน้าตา ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมต่างๆ การเปลี่ยนทัศนคติของเด็กการทำ ให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ความเข้าใจที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดี และให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้นจะทำให้การจัดการเรียนร่วมได้ผลดี

3.6 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ก่อนที่จะส่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เข้าเรียนร่วมในห้องเรียน ครูควรให้ความรู้แก่เด็กก่อนในการปฏิบัติตนในชั้นเรียนร่วม สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะได้รับจากครูหรือนักเรียนปกติ เพื่อให้เด็กได้เตรียมตัวในการที่จะพบกับเหตุการณ์ต่างๆ เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรต้องรู้จักการปรับตัว และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมเด็กให้มีความพร้อมแก่การส่งเข้าเรียนร่วมทางด้านต่างๆ ดังนี้

1. ทางด้านร่างกาย เด็กจะต้องเคลื่อนไหวได้ดีพอสมควร สามารถให้การช่วยเหลือตนเองในการเคลื่อนไหว การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การแต่งกายตลอดจนการช่วยตนเองด้านอื่นๆ

2. ทางด้านอารมณ์ เด็กจะต้องมีอารมณ์มั่นคงพอสมควร สามารถควบคุมตนเองได้ มีสมาธิยาวนานพอจะเรียนในห้องปกติได้

3. ด้านสังคม เด็กจะต้องมีทักษะทางสังคมที่จำเป็นในการเรียนร่วม เช่น การสนทนากับเพื่อน การแบ่งปันของเล่น การรู้จักรอคอยรับบริการ นอกจากนั้น ครูจะต้องแนะนำแก่เด็กในการปฏิบัติตนในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ สิ่งใดควรทำ และสิ่งใดไม่ควรทำ หากเด็กปกติล้อเลียนหรือรังแก เด็กควรปฏิบัติตนอย่างไร

4. ทางด้านวิชาการ เด็กจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในทางวิชาการใกล้เคียงกับเด็กในระดับชั้นที่จะเข้าไปเรียนร่วม เช่น ทักษะการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ เป็นต้น หากเด็กเข้าเรียนร่วมแล้วมีปัญหา ควรจัดครูสอนเสริมหรือให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้การเรียนร่วมบรรลุจุดประสงค์

3.7 ผู้ปกครองของนักเรียน ผู้ปกครองเป็นคนแรกที่รู้จักเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูเด็กมาก่อน เป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จึงเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลแก่ทางโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการทดสอบเพื่อคัดแยกเด็กมีบทบาทในการจัดทำแผนการเรียนการสอน เพราะในบางครั้งผู้ปกครองตั้งความหวังในตัวบุตรสูงเกินไป หรือต่ำเกินไป ทางโรงเรียนจะเป็นผู้แจ้งให้ทราบว่าความคาดหวังในความสามารถของเด็กควรเป็นเช่นไร ผู้ปกครองควรมีสิทธิ์รับทราบเกี่ยวกับผลการเรียนและการสอบของเด็ก และควรมีโอกาสเลือกตัดสินใจว่าจะส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือในโรงเรียนเรียนร่วม ดังนั้น ทางโรงเรียนควรให้ความรู้ และข้อมูลที่จำเป็นกับผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเกี่ยวกับการเรียนร่วม ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนร่วม วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่บ้าน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ซึ่งการจัดการเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จหากได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ นักการศึกษาได้กล่าวไว้หลายองค์ประกอบได้แก่

ระดับชาติ เป็นการดำเนินงานจะต้องเริ่มต้นเป็นอันดับแรกที่จะต้องมีการกฎหมาย นโยบาย ระเบียบปฏิบัติ แผนการดำเนินงาน แนวปฏิบัติ การติดตามผลและประเมินผล ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่เสมอรวมทั้งระดมความคิดจากทุกฝ่ายในการหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จึงจะสามารถทำงานเรียนร่วมดำเนินไปด้วยดี และเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างยิ่ง

ระดับท้องถิ่นหรือชุมชน หมายถึง ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่หรือกระทรวงอื่น ศึกษานิเทศก์ ชุมชน ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในการให้บริการพิเศษ เช่น การทดสอบเด็ก จะต้องได้รับความร่วมมือจากนักวิชาชีพต่างๆ ได้แก่ แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด จิตแพทย์ นักแก้ไขการพูด นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายมีหน้าที่ให้การช่วยเหลือ สนับสนุนทุกหน่วยงานต้องให้ความร่วมมือ

ระดับโรงเรียน เป็นผู้ปฏิบัติการและเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนอาจไม่ประสบผลสำเร็จ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่สอนเด็กปกติ ครูประจำชั้นพิเศษ ครูเสริมวิชาการ นักเรียนทั่วไป เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ปกครอง ดังนั้น ควรให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ทุกฝ่ายตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนเข้าใจเหมือนกัน การจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียนบุคคลที่เกี่ยวข้อง จะทำให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี และประสบผลสำเร็จในที่สุด

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 205 – 206) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่มีต่อครูผู้สอน ผู้ปกครอง และทางโรงเรียน ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อครูผู้สอน มีดังนี้

1.1 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการจัดทำอัตราการสอนและบันทึกการสอนรายวัน และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็ก

1.2 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอนแต่ละคน (หากครูมีมากกว่า 1 คน) ให้มีส่วนร่วมในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการทางด้านการเรียนของเด็ก

1.4 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการแจ้งหรือรายงานความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กแก่ผู้ปกครอง

1.5 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก

2. ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง มีดังนี้

2.1 ทราบว่าจะติดต่อกับครูคนใดเมื่อต้องการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของบุตรหลานของตน

2.2 ทราบว่าบุตรหลานของตนจะเรียนอะไรบ้างที่โรงเรียน

2.3 ตั้งความหวังที่เหมาะสมเกี่ยวกับผลการเรียนของบุตรหลานตน

2.4 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุตรหลานของตนแก่ครูได้ถูกต้อง

2.5 ทราบว่าจะฝึกบุตรหลานของตนที่บ้านอย่างไรบ้าง

3. ประโยชน์ต่อทางโรงเรียน มีดังนี้

3.1 ทางโรงเรียนจะทราบว่าเด็กเข้ารับการศึกษาในระดับใดและในลักษณะใด

3.2 ทางโรงเรียนสามารถจัดบริการทางการศึกษา ตลอดจนบริการที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

3.3 ทางโรงเรียนจะได้รับทราบพัฒนาการของเด็ก และจะได้จัดการประชุมทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 233 – 234) ได้สรุปการศึกษาของนักวิชาการถึงองค์ประกอบที่ทำให้การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติประสบผลสำเร็จมี 10 ประการ คือ

1. ครูจะต้องทำงานประสานกัน และร่วมมือกันอย่างดีระหว่าง
ครูการศึกษาพิเศษและครูปกติ
2. หากครูที่สอนเด็กปกติมีปัญหาในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษโรงเรียนจะต้องหาทางแก้ปัญหา
3. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม คือ
 - 3.1 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา
 - 3.2 ควรมีความตั้งใจในการสอน
 - 3.3 ควรมีการวางแผนการศึกษาอย่างรอบคอบ
 - 3.4 ควรมีการจัดการเรียนการสอนให้มีการยืดหยุ่น
รวมทั้งขนาดของชั้นเรียนควรยืดหยุ่นและความต้องการของเด็กตามจำนวน
 - 3.5 ควรระลึกว่าพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์และสังคมมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
6. มีการประเมินการเรียน ความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ
7. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
8. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วม และรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
9. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนลงมือจัดการเรียนร่วม
10. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อม
ของเด็กเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วมนั้น ประกอบด้วย องค์ประกอบหลายระดับที่จะต้องให้ความร่วมมือประสานงานกัน ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นหรือชุมชน ระดับโรงเรียน และที่สำคัญในโรงเรียนอันดับแรกคือผู้บริหาร ครู นักเรียนปกติ และผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องให้สิทธิ และโอกาสเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติได้นั้นต้องมีปัจจัยหลายด้านประกอบกันดังที่กล่าวข้างต้นจึงจะประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนร่วม ยังมีองค์ประกอบหลายประการ แต่องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ ตัวผู้บริหารที่จะต้องยอมรับหลักการเรียนร่วม มีภาวะผู้นำ ความรู้ความสามารถเทคนิควิธีการในเชิงบริหารจัดการของผู้บริหารทั้งสิ้นจึงจะประสบผลสำเร็จ

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2541 : 35-36)

ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนร่วมให้ประสบผลสำเร็จมีองค์ประกอบหลายประการดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการประชาสัมพันธ์นโยบายเกี่ยวกับการเรียนร่วมของเด็กพิเศษอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และจริงจัง
 2. ทุกหน่วยงานริบเร่งประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อสร้างเจตคติรวมทั้งปลูกจิตสำนึก แนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิและศักยภาพทางการศึกษาของเด็กพิเศษ
 3. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กพิเศษ
 4. โรงเรียนควรที่เตรียมพร้อมก่อนจัดการเรียนร่วม
 5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร
 6. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียน ควรพิจารณาความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ
 7. จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)
 8. มีการประเมินผลการเรียน ความก้าวหน้าความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ
 9. ให้โรงเรียนรับเด็กพิเศษเข้าเรียนร่วม และจัดการศึกษาให้ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน
 10. ครูทุกคนในโรงเรียนต้องทำงานประสานกัน เพื่อแก้ไขปัญหาให้เด็กพิเศษ
 11. ครูผู้สอนควรมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม ได้แก่ ตั้งใจในการสอน ยึดหยุ่นในการสอน วางแผนการศึกษาอย่างรอบคอบ เชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถพัฒนาได้ และพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคมของเด็กมีความสำคัญ เช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 12. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
 13. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วมในโรงเรียน
 14. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ปัจจุบันแนวโน้มและทิศทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ มุ่งเน้นที่การศึกษาแบบบูรณาการ โดยให้เด็กทุกคนทั้งเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เข้าสู่ระบบการศึกษาปกติให้มากที่สุด และโรงเรียนจะเป็นโรงเรียนตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นทางการศึกษาของเด็กทุกคน โดยมีหลักการพื้นฐานว่า "เด็กควรเรียนด้วยกันเท่าที่เป็นไปได้ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคต่างๆ โรงเรียนต้องยอมรับและตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านรูปแบบและระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และการประกันคุณภาพการศึกษาโดยผ่านการใช้ หลักสูตร ยุทธศาสตร์การสอน การจัดบริการสนับสนุนที่เป็นลำดับและต่อเนื่องการจัดระเบียบบริหาร การใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมของชุมชน"

เพื่อให้เด็กพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านวิชาการ และการดำรงชีวิต มีอาชีพพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของโรงเรียนทั้งเรื่องของอาคารสถานที่ การบริหารจัดการ รูปแบบการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล การจัดบุคลากร เพื่อให้มีระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง

ในการจัดการศึกษาพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่าในการจัดที่มีประสิทธิภาพหลายประการ ต้องมีการวางแผนการดำเนินการและจัดระบบ ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น เริ่มจากการมีนโยบายชัดเจนในเรื่องการจัดการเรียนร่วมให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพให้มากที่สุด จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม และสามารถทำงานร่วมกันได้ มีการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่าย เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามความสามารถและงานที่รับผิดชอบ มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานที่จะให้เด็กพิเศษได้มีโอกาสรับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ควรมีนโยบายแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ
2. สนับสนุนส่งเสริมปัจจัยต่างๆ ทั้งบุคลากร สื่อ อุปกรณ์งบประมาณอย่างเหมาะสมทั้งคุณภาพและปริมาณ
3. สร้างความเข้าใจ ความตระหนัก เจตคติให้กับผู้บริหารทุกระดับและสร้างความร่วมมือในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
4. พัฒนาเครือข่ายในการปฏิบัติงานทั้งในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และในส่วนขององค์กรเอกชน หน่วยงานทางการแพทย์ ฯลฯ รวมทั้งมีการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นการช่วยเหลือพื้นที่ที่ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาพิเศษ
5. ลดภาระงานให้กับผู้ปฏิบัติทั้งศึกษานิเทศก์และครูผู้สอนเด็กพิเศษ เพื่อให้สามารถพัฒนางานการศึกษาพิเศษให้เต็มที่ ส่งเสริมขวัญและกำลังใจอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
6. ประสานงาน / ความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ/เอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจะช่วยลดภาระในโรงเรียนได้
7. จัดให้มีระบบการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอในทุกๆระดับ

8. ผลิตภัณฑ์ / นวัตกรรมทางการศึกษาพิเศษ เผยแพร่เพราะครูยังมีประสบการณ์น้อย ไม่สามารถคิดค้นเองได้ทั้งหมด

9. จัดสร้าง / หาเครื่องมือคัดแยกเด็กที่ใช้สะดวก ง่ายและมีจำนวนพอเพียงให้กับโรงเรียน

10. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในลักษณะของการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

นอกจากนี้การจัดการเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการดำเนินเรียนร่วมและการวางแผนในการจัดการเรียนร่วม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ควรให้ออกาสแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการตัดสินใจว่าจะรับเด็กพิเศษเข้าเรียนร่วมใน ชั้นเรียนที่ตนเองสอนหรือไม่

2. การเรียนร่วมนั้นเริ่มตั้งแต่อายุยังน้อย ควรเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล

3. ก่อนให้บริการด้านการเรียนร่วม ทางสถานศึกษาต้องมีความพร้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้ทำหน้าที่สอนเด็กปกติและเด็กพิเศษ

4. ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษานั้น ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจและอบรมครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนและเด็กเกี่ยวกับโครงการเรียนร่วมที่จะเริ่มขึ้นในสถานศึกษาแห่งนั้น

5. มีเครื่อง เครื่องใช้ตลอดจนอุปกรณ์อันจำเป็นอย่างพร้อมมูล สถานศึกษาจะต้องมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการเรียนการสอนไว้อย่างเพียงพอ

6. ควรจัดทำแผนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล เพราะแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลนี้จะช่วยให้การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษบรรลุเป้าหมายได้

7. ความรับผิดชอบในการสอนเด็กพิเศษนั้น ขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กในโรงเรียน

8. ในการบริการการเรียนการสอน ถ้าไม่จำเป็นควรแยกเด็กพิเศษออกจากเด็กปกติ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กปกติได้เข้าใจถึงความต้องการและความสามารถของเด็กพิเศษ

9. ควรมีการประเมินพัฒนาการของเด็กและการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ การประเมินควรมีลักษณะเชื่อถือได้

10. ควรศึกษาข้อบกพร่องของการจัดการเรียนร่วมอยู่เสมอ และหาทางแก้ไข ปรับปรุงให้บริการดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงสุด

เรโนลด์ส์ และเบิร์ช (Reynolds and Birch, 1977) กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนรู้ระหว่างเด็กปกติกับเด็กพิเศษ ประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 10 ประการดังนี้

1. ครูจะต้องทำงานประสานกันและร่วมมือกันอย่างดี ระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ
2. หากครูที่สอนเด็กพิเศษมีปัญหาในการสอนเด็กพิเศษทางโรงเรียนควรรหาทางแก้ไข
3. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ร่วม คือ มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาควรมีการตั้งใจในการสอน ควรมีการวางแผนการสอนอย่างรอบคอบควรจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นได้ รวมทั้งขนาดของชั้นเรียนควรมีความยืดหยุ่นตามจำนวนและความต้องการของเด็กและควรระลึกว่าพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์สังคม ของเด็กมีความสำคัญเช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กพิเศษ
5. การเรียนรู้ร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
6. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
7. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วม
8. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนที่จะจัดการเรียนรู้ร่วมในโรงเรียน
9. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนรู้ร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ร่วมให้ประสบความสำเร็จมีหลายประการทั้งความรู้ ความเข้าใจ เจตคติของผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน การประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมถึงการจัดหาผลผลิตสื่อ อุปกรณ์การเรียน การสอนที่เหมาะสมเพียงพอ ต่อความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน ประการสำคัญต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับโรงเรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ร่วม ให้มีการจัดการเรียนรู้ร่วมบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ร่วม

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม

งานวิจัยในประเทศ

ทนันชัย อินทนาชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย การจัดการศึกษา สำหรับเด็กพิการแบบเรียนร่วมกับเด็กปกติในจังหวัดพิษณุโลก โดยทำการศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียน 119 คนและสุ่มตัวอย่างเด็กพิการอีก 30 คน โดยแยกเด็กออกเป็นประเภทของความพิการจากการสุ่มอย่างง่ายแบบเฉพาะเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพของเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (29.20%) และศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (78.51%)

2. ความต้องการทางการศึกษาของเด็กพิการต้องการเรียนในโรงเรียนแบบเรียนร่วมโดยให้มีการส่งเสริมทางด้านทุนการศึกษา การสอนซ่อมเสริม การมีส่วนร่วมทางด้านวิชาการ การกีฬาและ ส่งเสริมการเรียนวิชาชีพและสถานที่ทำงาน

3. สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมกับเด็กปกติ พบว่าด้านอาคารและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่เด็กพิการ สาเหตุเกิดจากการขาดแคลน งบประมาณ และความไม่เข้าใจในการดัดแปลงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านบุคลากรไม่มีบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ และบุคลากรขาดทักษะความรู้ การสอนเด็กพิการ ด้านวิชาการ โรงเรียนใช้หลักสูตรปกติสอนเด็กพิการและจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเรียน การสอน โรงเรียนยังขาดครูที่มีความรู้ และประเมินผลโรงเรียนไม่ได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ครูผู้สอนและไม่มีเครื่องมือประเมินเด็กพิการแต่ได้ใช้แบบประเมินผลแบบเด็กปกติ

สุทธิวรรณ ยิ้มสมบุญ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่าสภาพการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเด็กพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินงานและครูไม่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดประถมศึกษาและสังกัดการศึกษาเอกชนมีแนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน

จินดนา อัมพรภาค (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย การสำรวจความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษ โรงเรียน เรียนร่วม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียน เรียนร่วม ในภาพรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียน เรียนร่วม จำแนกได้ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียน เรียนร่วมโดยภาพรวมและเป็นรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพียงบางข้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษาพิเศษ น้อยกว่า 1 ปี 1-3 ปี 4-5 ปี และมากกว่า 5 ปี พบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียน เรียนร่วมโดยภาพรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน และเป็นรายข้อทุกข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2.3 จำแนกเป็น เคยได้รับการ เพิ่มพูนความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ และไม่เคยได้รับเพิ่มพูนความรู้ด้านการศึกษาพิเศษพบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วมโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีการพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นในด้านการบวนการเรียนการสอนกับด้านการบริหารจัดการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านคุณภาพนักเรียนและด้านปัจจัยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เบญจา ชลธาร์นนท์ (2548 : 72 - 79) ได้สรุปผลการดำเนินงานตามโครงสร้างซีท (SEAT) ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 390 โรงเรียน ทั่วประเทศ พบว่า

1. ด้านนักเรียน (S) ส่วนใหญ่มีการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กพิเศษ ทั้งด้านการประสานงานทางการแพทย์ การฝึกทักษะทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การสื่อสาร การสังคม และการช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งการสร้างความตระหนักให้เด็กปกติเข้าใจเด็กพิเศษ โดยการประชุมทำความเข้าใจ การจัดกิจกรรมการสอนร่วมกัน จัดป้ายนิเทศและการสอดแทรกในขณะสอนเป็นต้น

2. ด้านสภาพแวดล้อม (E)ส่วนใหญ่ดำเนินการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งในและนอกอาคาร เช่น ปูกระเบื้อง ทาสี ปูเสื่อน้ำมัน บริการน้ำดื่ม ปรับแสงสว่าง ปรับทางขึ้นทางลงเป็นต้น

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A) ส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักสูตรเฉพาะแต่มีการปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมแต่ละบุคคลปรับยืดหยุ่นหลักสูตรความยาก ง่ายให้เหมาะสม กับนักเรียน มีการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม เน้นทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งการ การขับถ่าย การรับประทานอาหาร การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ โดยบรรจุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

4. ด้านเครื่องมือ (T) มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ นโยบาย โครงการ กิจกรรมไว้อย่างชัดเจน และมีงบประมาณสนับสนุน บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมและมีการจัดสภาพแวดล้อมให้มีขีดจำกัดน้อยที่สุดสำหรับเด็กพิเศษ มีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมกับเด็กพิเศษ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรโดยการอบรม การศึกษาดูงานเป็นต้น

ราชัน นิลบรรพต (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย ความต้องการ ปัญหา เจตคติของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม โรงเรียนวัดไทรทอง จังหวัดตราด พบว่า ปัญหาด้านอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีต่อเด็กที่มีต่อความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วม ที่มีมากที่สุด คือ การจัดส่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เพียงพอกับความจำเป็นของเด็ก และปัญหาด้านบริการและจัดการของผู้ปกครอง ที่มากที่สุด คือ การขยายบริการทุกด้านสำหรับเด็ก และการปรับสภาพอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ณรงค์ อัมพรภาค (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องคุณภาพ การดำเนินงานจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุโขทัยเขต 1 และ เขต 2 พบว่า คุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน แกนนำจัดการเรียนร่วมตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ และครูผู้สอน เด็กเรียนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านคุณภาพนักเรียน อยู่ในระดับดี ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยการดำเนินงานอยู่ใน ระดับพอใช้ เมื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ และครูผู้สอน เด็กเรียนร่วม ที่มีต่อคุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียน ร่วม เป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพนักเรียนและด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนเด็กเรียน ร่วมและคุณการศึกษาพิเศษ มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วน ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยการดำเนินงาน มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ.05 ส่วนด้านความพึงพอใจของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน การจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมอยู่ในระดับมาก

บุษบา ดาโว (2550 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาและ แนวทางในการบริหารการจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีทของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียน ร่วมจังหวัดสุโขทัย พบว่า สภาพด้านผู้เรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนด้านปัญหา พบว่า สิ่งที่ปฏิบัติได้น้อยและ เป็นปัญหาในแต่ละด้านได้แก่ ด้านนักเรียน คือ การจัดกิจกรรมอื่นที่ช่วยให้เด็กทั่วไปเข้าใจและ ยอมรับเด็กพิเศษ ด้านสภาพแวดล้อม คือ การปรับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนโดยพิจารณาถึง สภาพความบกพร่องของเด็กพิเศษแต่ละประเภท ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองมีเจตคติที่ไม่ดี เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กพิเศษ ด้านเครื่องมือ คือ ขาดการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับเด็ก พิเศษ และการจัดครูการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญให้บริการเพื่อช่วยสนับสนุนการศึกษาของเด็ก พิเศษ จากผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท พบว่า ด้านผู้เรียนควรจัดให้เมื่ออายุน้อยและจัดทันทีเมื่อพบเด็กพิเศษ ด้านสภาพแวดล้อมทาง กายภาพควรจัดสภาพโรงเรียนให้มีห้องสอนเสริมวิชาการ สำหรับบริการผู้เกี่ยวข้อง

สภาพแวดล้อมด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ครู ต้องมีความรู้และประสบการณ์ มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความแตกต่างของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล ด้านเครื่องมือรัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ควรมีบุคลากรการศึกษาพิเศษ และนักวิชาชีพเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการเรียนร่วม

งานวิจัยต่างประเทศ

ไบรท์ (Bright, 1986 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของโครงการเรียนร่วมที่ประสบความสำเร็จโดยได้จัดทำแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วนส่วนแรกถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของ โครงการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้รวบรวมลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ 1) การฝึกเตรียมเพื่อ การเรียนร่วม 2) เจตคติต่อการเรียนร่วม 3) การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับการฝึกเพื่อความคุ้นเคย 4) สัดส่วนของจำนวนครูและนักเรียนที่เหมาะสม 5) การจัดให้มีบริการเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนร่วม 6) การประเมินเด็กได้เร็วที่สุดและการควบคุมติดตามผล ส่วนที่สองเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อโครงการเรียนร่วม โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูสอนใน โครงการเรียนร่วม ที่จัดว่าเป็นโครงการประสบความสำเร็จ จำนวน 85 คน และครูปกติจำนวน 85 คน ผลการศึกษาพบว่า ครูสอนในโครงการ เรียนร่วมมีความเห็นว่า โครงการที่ถือว่าประสบความสำเร็จนั้น จะมีลักษณะทั่วไป 3 ประการคือ 1) เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม 2) การจัดประสบการณ์ให้ได้รับการฝึกเพื่อทำความคุ้นเคยและ 3) การจัดให้มีบริการเสริมสนับสนุนการเรียนร่วมและนอกจากนี้ พบว่า การจัดประสบการณ์ให้ได้รับการฝึกเพื่อทำความคุ้นเคย สัดส่วนของจำนวนครูต่อนักเรียนที่เหมาะสม และการประเมินเด็กได้เร็วที่สุดและการควบคุมติดตามผลที่ใช้อยู่ใน โครงการยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

ลัทธแฮม (Latham, 1997 : 58) ศึกษาเจตคติและความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนร่วมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการให้บริการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูปกติ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการศึกษาพิเศษที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษ จำนวน 15 โรงเรียนของชุมชนทัสกาลูซาเค้าตี้ (Tuscaloosa County) เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูปกติ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการศึกษาพิเศษมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วมและมีความเชื่อตรงกันว่าเด็กพิเศษมีสิทธิในการได้รับการศึกษา ครูปกติในโรงเรียนประถมศึกษายังขาดทักษะที่จำเป็นในการสอนเด็กพิเศษ ครูปกติและครูการศึกษาพิเศษมีความเชื่อว่า การจัดการเรียนร่วมจะสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอน ข้อมูล ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์

ทโจครอวาร์โดโจ (Tjokrowardojo, 1989 : 1) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะความต้องการจำเป็น และปัญหาของโรงเรียน เรียนร่วมระดับประถมศึกษาในจาร์กาด้า พบว่า คุณลักษณะของโรงเรียน เรียนร่วม มีดังนี้ (1) มีครูให้คำแนะนำปรึกษาทางการศึกษาพิเศษ (2) มีการสนับสนุนเฉพาะเกี่ยวกับเครื่องมือและสื่อการสอนพิเศษ ปัญหาและความต้องการมี ดังนี้ 1) หลักสูตรเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2) แหล่งทรัพยากรเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักเรียนและครู 3) สื่อและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม 4) งบประมาณ 5) ความรู้และทักษะของครูผู้สอนในโครงการเรียนร่วม 6) การติดต่อสื่อสารของผู้บริหาร

มาทา (Mata, 1989) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อทัศนคติต่อการเรียนร่วมในเกาะกวม (Guam) ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีทัศนคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม บุคลากรทางการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ ครูให้คำปรึกษา ครูแนะแนว นักจิตวิทยา ผู้บริหารโรงเรียน และครูสอนเด็กปกติ การค้นคว้ายังพบอีกว่า ครูการศึกษาพิเศษและครูแนะแนวมีทัศนคติในทางบวกมากกว่าครูปกติและมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยยังพบว่า ตัวแปรที่สำคัญที่มีอิทธิพล ต่อทัศนคติในการเรียนร่วมของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษมาก่อน อายุและมีประสบการณ์ตรงกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูและผู้บริหารที่เคยสอนหรือมีความรู้ความเข้าใจต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาก่อน มีทัศนคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการอบรมผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรอื่นของโรงเรียนก่อนเปิดโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนนั้นๆ

อีโกลด์ (Echols, 1992 อ้างถึงใน บุชบา ดาไว, 2550) ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนร่วมของเด็กปัญญาอ่อนโรงเรียนในรัฐเท็กซัส พบว่า ครูที่มีอายุน้อยกว่ามีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วมมากกว่าครูที่มีอายุมากกว่า ครูที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในการเรียนร่วมไม่ต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า มีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วมมากกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเด็กปัญญาอ่อนมาก่อนมีความคิดเห็นในการเรียนร่วมไม่ต่างกัน จากครูที่มีประสบการณ์และครูประถมศึกษาไม่มีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วม

มัลลินิกซ์ (Mulinix, 1994 : 54) ได้ศึกษาเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อเด็กพิเศษและต่อการเรียนร่วม พบว่า ผู้บริหารที่มีลักษณะเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participatory Style) มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กพิเศษกับเด็กปกติ แต่ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำแบบผูกขาดรวบอำนาจ (Authoritarian Style) มีเจตคติในทางลบ ต่อเด็กพิเศษและต่อการเรียนร่วม

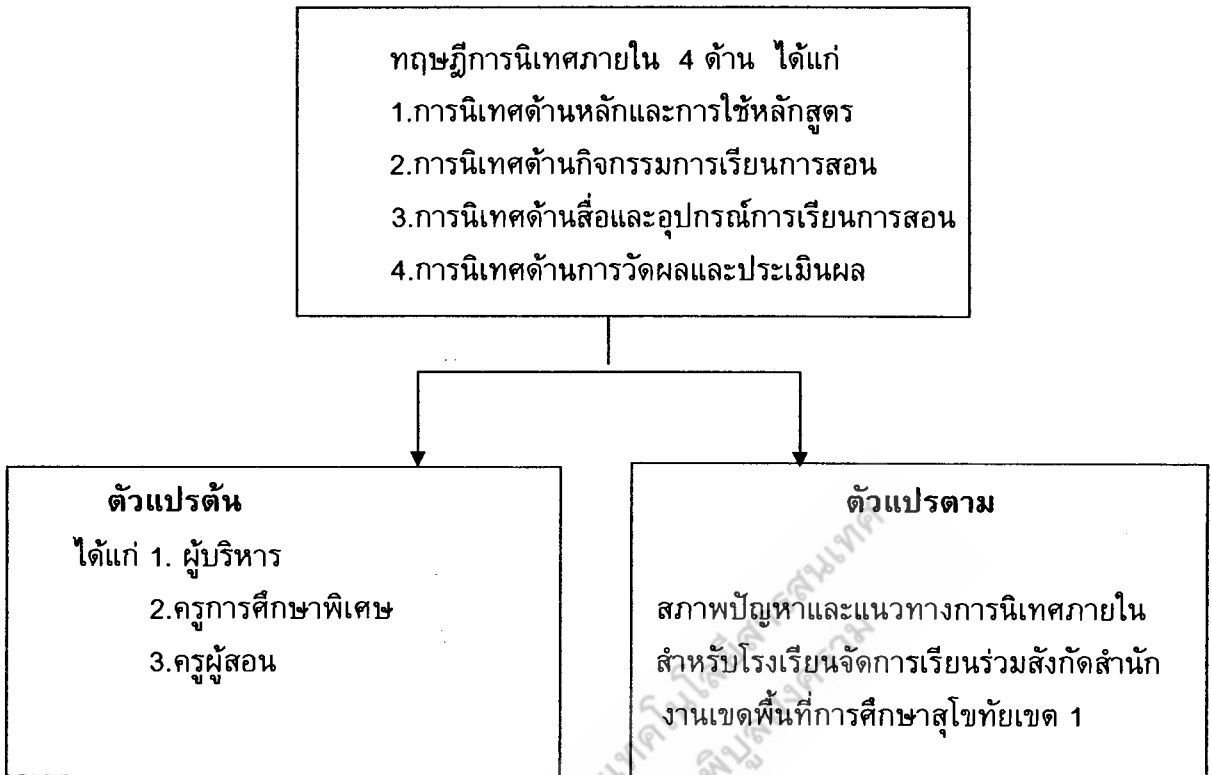
พัลเมอร์ (Palmer, 1998) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมพบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นตรงกันว่าพัฒนาการส่วนบุคคลของเด็กดีขึ้น บุคลิกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นดีขึ้นโดยพัฒนาการต่างๆ จะดีขึ้นมากเท่าไรขึ้นอยู่กับสิ่งที่ผู้ปกครองและครอบครัวเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมในการจัดชั้นเรียนรวมและบทบาทของโรงเรียนด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรวมยังคงมี ปัญหาหลายด้านทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ส่วนการเสนอแนวทางการ แก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรวมและการนิเทศภายในโรงเรียนจัดการเรียนร่วม ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการการศึกษาพิเศษเรียนร่วมและด้านการนิเทศภายในเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทได้เป็นรายบุคคลและให้การนิเทศดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อเด็กต่อไป

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัยเขต 1 ตามทฤษฎี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 4) กรอบการนิเทศภายใน 4 ด้าน ได้แก่ การนิเทศด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร การนิเทศด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศด้านการวัดผลและประเมินผล ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย